

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra humanitních věd

Diplomová práce

Sociální zabezpečení ve stáří

Bc. Lucie Blahovcová

© 2016 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Lucie Blahovcová

Provoz a ekonomika

Název práce

Sociální zabezpečení ve staří

Název anglicky

Social security an old age

Cíle práce

Teoretickým východiskem práce je koncept Welfare State uplatňovaný v současné Evropě. Východiskem empirické části práce je problematika finančního zabezpečení seniorů, s níž se potýkají a v budoucnu budou potýkat země Evropské unie, přičemž přesah problému je dán otevřeným evropským trhem práce. Cílem práce je srovnat a zhodnotit jednotlivé přístupy vybraných evropských zemí k systému sociálního zabezpečení ve staří (resp. důležité parametry systému a jeho principy fungování).

Metodika

Autorka ve své práci využije dvou technik výzkumu: studia dokumentů a polostandardizované dotazování. Při studiu dokumentů se analýza zaměří na dvě úrovně sledování systému zabezpečení ve staří (resp. jednotlivých prvků) nadnárodní (zejména s využitím dokumentů Světové banky, příp. dalších organizací) a národní (konceptní dokumenty jednotlivých vlád či dalších relevantních organizací). Výsledkem bude srovnání jednotlivých národních systémů včetně jejich reflexe nadnárodní úrovně. První část empirické studie bude doplněna dotazováním klientů českého systému (příp. vybraných expertů).

Doporučený rozsah práce

60-80 stran

Klíčová slova

sociální zabezpečení, senior, Welfare State, dotazování, studium dokumentů

Doporučené zdroje informací

- ESPING-ANDERSEN, G. *Welfare states in transition : national adaptations in global economies*. London: Sage, 2001. ISBN 0-7619-5048-6.
- Harmonizace fiskální a sociální politiky v EU. Praha : Vzdělávací středisko na podporu demokracie, 2012. ISBN 978-80-904281-8-8
- KELLER, J. *Soumrak sociálního státu*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2005. ISBN 80-86429-41-5.
- KOLDINSKÁ, K. – ŠTEFKO, M. *Sociální reformy ve střední Evropě – cesta k novému modelu sociálního státu?*. Praha: Auditorium, 2011. ISBN 978-80-87284-14-8.
- KREBS, V. *Sociální politika*. Praha: ASPI, 2005. ISBN 80-7357-050-5.
- Na cestě k evropské sociální unii: rozhovor Marka Hrubce s Vladimírem Špidlou / Vladimír Špidla, Marek Hrubec. – Vyd. 1. – Praha : Sociologické nakladatelství, 2012. – 146 s.; 21 cm. – (Knižnice Sociologické aktuality; sv. 31)
- RABUŠIC, L. *Česká společnost a senioři : sociální, ekonomické a politické aspekty demografického stárnutí české společnosti : texty celostátní konference konané 16. – 17. října [1997] v Brně*. V Brně: Masarykova univerzita, 1997. ISBN 80-210-1729-5.
- VEČEŘA, M. *Sociální stát : východiska a přístupy*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2001. ISBN 80-85850-16-8.

Předběžný termín obhajoby

2016/17 ZS – PEF

Vedoucí práce

Ing. Eva Kučerová

Garantující pracoviště

Katedra humanitních věd

Elektronicky schváleno dne 9. 11. 2015

doc. PhDr. Michal Lošťák, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 11. 11. 2015

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 14. 11. 2016

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "Sociální zabezpečení ve stáří" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autorka uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 23. 11. 2016

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala Ing. Evě Kučerové za konzultace a odborné rady při vypracování mé diplomové práce. Zároveň bych chtěla poděkovat výzkumné agentuře Data Collect s.r.o., která mi pomohla získat data potřebná k dotazníkovému šetření.

Sociální zabezpečení ve stáří

Souhrn

Předmětem diplomové práce je zhodnocení toho, jak se ekonomicky aktivní obyvatelé České republiky připravují na dobu, kdy budou pobírat penzi. Teoretická část je věnována sociální politice, její základní charakteristice a typologii sociálních systémů v Evropě. Na tuto část navazuje text pojednávající o vývoji důchodového systému v České republice s popisem současného třípilířového systému. Větší pozornost je věnována zrušenému druhému pilíři a zkušenostem s ním v Polsku a na Slovensku. Dále je práce zaměřena na třetí pilíř, který více podporuje princip zásluhovosti. Výzkumná část diplomové práce navazuje na teoretická východiska a prostřednictvím dotazníkového šetření zjišťuje, jak se lidé spoléhají na finanční prostředky od státu a kolik si sami spoří za účelem zajištění ve stáří. Výzkumné šetření bylo provedeno mezi respondenty ve věkové kategorii od 20 – 59 let na celém území České republiky. Respondenti byli rozděleni do čtyř věkových kategorií po 10 letech a každá kategorie je zastoupena jednou čtvrtinou respondentů.

Klíčová slova: senior, welfare state, sociální politika, zabezpečení ve stáří, důchodová reforma, důchodové pojištění, druhý pilíř důchodového systému, doplňkové penzijní spoření, spoření na stáří

Social security in old age

Summary

The subject of the thesis is an evaluation of how the economically active population of the Czech Republic is preparing for a time when they will receive a pension. The theoretical part is devoted to social policy, its basic characteristics and typology of social systems in Europe. This part is followed lyrics dealing with the development of the pension system in the Czech Republic with a description of the current three-pillar system. More attention is paid canceled the second pillar and experience with him in Poland and the Slovak Republic. The thesis focuses on the third pillar, which supports more merit principle. The research part of the thesis builds on the theoretical basis and through a questionnaire survey investigates how people rely on funding from the state and how much saving themselves for the purpose of security in old age. The survey was conducted among respondents in the age group from 20 to 59 years throughout the Czech Republic. Respondents were divided into four age categories over 10 years, and each category is represented by one quarter of respondents.

Keywords: senior, welfare state, social policy, old age security, pension reform, pension insurance, the second pillar of the pension system, additional pension savings, savings for retirement

Obsah

1 Úvod.....	11
2 Cíl práce a metodika	13
2.1 Cíl práce	13
2.2 Metodika	13
3 Sociální politika a její základní charakteristika.....	17
3.1 Objekty a subjekty sociální politiky.....	18
3.2 Funkce sociální politiky	18
3.3 Typologie sociálního systému.....	20
3.3.1 Typologie podle Gostova Esping-Andersena	20
3.3.2 Typologie podle R. M. Titmuse.....	22
4 Vývoj důchodového systému v České republice.....	23
4.1 Historie důchodového systému od roku 1989	23
4.2 Současný důchodový systém.....	24
4.2.1 Důchodové pojištění - první pilíř.....	25
4.2.2 Důchodové spoření - druhý pilíř.....	28
4.2.3 Doplnkové penzijní spoření - třetí pilíř.....	30
4.2.4 Výše důchodu OSVČ a zaměstnanců	34
5 Důchodový systém ve vybraných státech.....	36
5.1 Důchodový systém na Slovensku.....	37
5.2 Důchodový systém v Polsku	38
5.3 Současné a předpokládané financování penzí.....	39
6 Dotazníkové šetření mezi respondenty.....	42
6.1 Formulace teoretických hypotéz	42
6.2 Operacionalizace hypotéz	42
7 Výsledky dotazníkového šetření	45
7.1 Výsledky dotazníkového šetření první výzkumné otázky	45
7.2 Výsledky dotazníkového šetření druhé výzkumné otázky.....	52
7.2.1 Druhá hypotéza - financování starobního důchodu	53
7.2.2 Třetí hypotéza - využívání daňových odpočtů u penzijního spoření	58
7.2.3 Čtvrtá hypotéza - spoření v závislosti na změnu životní úrovně v penzi .	61
8 Závěr.....	65
9 Seznam použitých zdrojů	70
Přílohy.....	73

Seznam obrázků

Obrázek 1	Informovanost o zajištění na stáří.....	46
Obrázek 2	Zdroje informací o zajištění na stáří	47
Obrázek 3	Důvody nezájmu zajištění na stáří	48
Obrázek 4	Zdroje informací pro výši starobního důchodu.....	49
Obrázek 5	Zdroje informací o důchodové reformě	50
Obrázek 6	Důvody nezájmu o důchodovou reformu	51
Obrázek 7	Názor na změnu důchodového systému.....	51
Obrázek 8	Hodnocení druhého pilíře	52
Obrázek 9	Spoření volných finančních prostředků	53
Obrázek 10	Využívané možnosti odkládání finančních prostředků	54
Obrázek 11	Využití naspořených prostředků k zajištění ve stáří	55
Obrázek 12	Názory na rozdílné odvody sociální politiky	58
Obrázek 13	Informovanost o penzijním spoření	59
Obrázek 14	Výše příspěvku penzijního spoření	60

Seznam tabulek

Tabulka 1	Výše výpočtového základu z vyměřovacího základu	27
Tabulka 2	Výše státního příspěvku ve třetím pilíři.....	32
Tabulka 3	Daňové zvýhodnění ve třetím pilíři	32
Tabulka 4	Přehled z oblasti důchodového pojištění	35
Tabulka 5	Důchodová kalkulačka OSVČ a zaměstnance.....	35
Tabulka 6	Zajištění na stáří - fondové spoření / PAYG.....	40
Tabulka 7	Operacionalizace první výzkumné otázky	43
Tabulka 8	Operacionalizace druhé výzkumné otázky	44
Tabulka 9	Zájem o další informace zajištění na stáří	47
Tabulka 10	Zájem o výši starobního důchodu	48
Tabulka 11	Zájem o problematiku důchodové reformy	49
Tabulka 12	Zdroje zabezpečení ve stáří.....	56
Tabulka 13	Odvody sociálního pojištění OSVČ.....	56
Tabulka 14	Povědomí o výši starobního důchodu OSVČ	57
Tabulka 15	Povědomí o výši starobního důchodu OSVČ	57
Tabulka 16	Příspěvky zaměstnavatele na penzijní spoření.....	59
Tabulka 17	Zájem o příspěvky zaměstnavatele na penzijní spoření.....	60
Tabulka 18	Nárok na daňový odpočet penzijního spoření.....	61
Tabulka 19	Uplatňování daňových odpočtů penzijního spoření.....	61
Tabulka 20	Změna životní úrovně po vstupu do starobního důchodu.....	62
Tabulka 21	Výše úspor ve vztahu k změně životní úrovně v důchodu	62
Tabulka 22	Výše naspořené částky pro vyplacení penze 4 000 Kč po dobu 15 let.....	63

Seznam zkratek

CAWI	Computer Assisted Web Interviewing
ČR	Česká republika
ČSSR	Československá socialistická republika
DSS	Důchodová správcovská společnost
HDP	Hrubý domácí produkt
OFE	„Otwarty fundusz emerytalny“ – Otevřený penzijní fond
OSVČ	osoby samostatně výdělečně činné
PAYG	Pay-as-you-go – veřejný průběžně financovaný důchodový systém
PES	Poradní expresní sbor
SP	sociální politika
ZUS	„Zakład Ubezpieczeń Społecznych“ - InSTITUTE sociálního zabezpečení

1 Úvod

Demografická situace je pro současný důchodový systém nepříznivá, důvodem je prodlužující se věk obyvatel a klesající porodnost. Tradiční způsob zajištění svých rodičů a prarodičů ve stáří není pro ekonomicky aktivní obyvatele již tak běžnou a možnou činností, jako tomu bylo v minulosti. Zároveň senioři nechtějí být přítěží pro své potomky, a to hlavně z ekonomického pohledu. V současné době není neobvyklé, ale spíše běžné, že lidé zakládají rodiny mezi 30 a 40 lety. Což je při současném celoevropském trendu odchodu do důchodu v 65 letech finanční zátěží pro obě strany.

Sociální zabezpečení je v současné době velmi diskutovaným tématem. Jedním z důvodů je rozhodnutí vlády, která ke konci roku 2014 zrušila druhý pilíř důchodového systému. Před zavedením druhého pilíře byl v roce 2010 založen Poradní expertní sbor (PES), který měl v širším kontextu analyzovat současný stav důchodového systému a doporučit možné varianty řešení důchodové problematiky. Poradní expertní sbor měl přístup k informacím z Ministerstva financí a Ministerstva práce a sociálních věcí. Zpětně měl oběma ministerstvům poskytnout expertní názory v ekonomických oblastech. Komise poukázala na to, že první pilíř důchodového systému je v současné době v deficitu a do budoucna se počítá s jeho prohlubováním. Komise predikuje, že pokud vláda neučiní žádná opatření, dosáhne dluh PAYG v roce 2065 100% HDP. Odkládání důchodové reformy prohlubuje mezigenerační nespravedlnost v důchodovém systému a vysílá obyvatelstvu mylnou informaci o jeho budoucím zabezpečení. Všechny politické strany se shodují, že je nutná důchodová reforma, avšak mezi jednotlivými politickými stranami už není konsensus, jak by tato reforma měla vypadat. Toto tvrzení potvrdilo zavedení druhého pilíře důchodového systému a jeho následné zrušení současnou vládou. Důchodový systém je jeden ze základních pilířů systému a shoda napříč politickými stranami je podmínkou jeho úspěchu. Komise se také věnovala otázce třetího pilíře, kde mimo jiné poukazuje na nízké příspěvky jednotlivých účastníků, které nejsou vázány na výši mzdy a neefektivní státní podporu.

Doplňkové penzijní spoření zaznamenalo v roce 2014 trojnásobný nárůst uzavřených smluv oproti předchozímu roku. V České republice zajišťují správu nad třetím pilířem komerční penzijní společnosti. Při uzavření smlouvy je účastníkům nabízena dynamičtější nebo

konzervativní strategie v návaznosti na znalostní profil klienta. Zároveň je možné jedenkrát ročně měnit bezplatně strategii tohoto penzijního spoření. Ke konci roku 2014 bylo uzavřeno celkem 218 tis. smluv. Přestože došlo k výraznému zvýšení počtu klientů, průměrný měsíční příspěvek účastníka poklesl na hodnotu 722 Kč. Tento pokles měl vliv i na vyplacený státní příspěvek, který poklesl na 6,861 mld. Kč. Nejvyšší příspěvek zaznamenaly penzijní společnosti od účastníků, kteří mohou čerpat výplatu po 5 letech a neztratí tím nárok na státní příspěvek.

Důchodový systém není řešen pouze na území České republiky, ale jeho problematikou se zabývá například Evropská unie a Světová banka. Mezi první doporučení Světové banky patřilo rozložení důchodového systému do třech pilířů. Od tohoto systému se však postupně odklání stejně jako Evropská unie. Unie již několik let řeší jednotný důchodový systém, avšak tato otázka je tak složitým tématem, že prozatím nedošla k žádnému řešení. Jednotlivým vládám dává určitá doporučení, a to např. ke zvýšení věku odchodu do důchodu a k navýšení podpory ve třetím pilíři.

Česká správa sociálního zabezpečení ve zprávě z dubna roku 2016 uvádí, že průměrná měsíční penze je 11 400 Kč. Tradičně vyšší důchod získávají muži, kdy rozdíl v průměru mezi ženskou a mužskou starobní penzí je 2 251 Kč. (1)

2 Cíl práce a metodika

Před vypracováním diplomové práce byl nejprve stanoven cíl, na jehož základě byla nastudována problematika týkající se důchodového systému a byla zvolena metodika vypracování.

2.1 Cíl práce

Cílem diplomové práce je zhodnotit, jak se ekonomicky aktivní obyvatelé České republiky připravují na dobu, kdy budou pobírat penzi. Práce bude sledovat, zda se spoléhají pouze na první pilíř důchodového systému či diverzifikují rizika a využívají k zajištění i jiné produkty na trhu.

K orientaci v této problematice nám dopomohou dvě výzkumné otázky:

1. Do jaké míry znají obyvatelé ČR český důchodový systém?
2. Jaká je struktura vlastních úspor ekonomicky aktivních obyvatel ČR?

2.2 Metodika

Diplomová práce je rozdělena do dvou částí, teoretické a empirické. Teoretická část je zaměřena na studium dostupných tištěných a elektronických dokumentů věnujících se sociální politice. Při studiu dokumentů budou zohledněny dvě úrovně sledování systému zabezpečení ve stáří (resp. jeho jednotlivých prvků), a to úroveň nadnárodní (zejména s využitím dokumentů Světové banky, příp. dalších organizací) a národní (konceptní dokumenty jednotlivých vlád či dalších relevantních organizací). Výsledkem bude srovnání jednotlivých národních systémů. Snahou je na základě současných zkušeností a historických doporučení objasnit důvody, proč se minulá vláda rozhodla pro zavedení třípilířového systému. Snahou je zde zjistit, kde tato myšlenka vznikla a jaké mají zkušenosti s tímto systémem v Polsku a na Slovensku. Závěr teoretické části bude doplněn o předpokládanou diverzifikaci starobních penzí v zahraničí, která byla uveřejněna na informačních internetových stránkách Evropské unie. Součástí práce bude také výpočet, kolik by měli mít lidé naspořeno, aby jim v době, kdy již nebudou ekonomicky aktivní, nepoklesla životní úroveň. Teoretická část se věnuje pojmům sociální politiky, důchodového pojištění,

důchodového spoření, doplňkového penzijního spoření, odvodům důchodového pojištění a jeho výpočtům a příspěvkům doplňkového penzijního spoření.

Empirická část diplomové práce je věnována kvantitativnímu výzkumu za použití deduktivní metody. Deduktivní metoda vychází z teorie či vyjádření obecně formulovaného problému a na jeho základě vyslovení hypotéz. Zformulovaný výzkumný problém, zajištění ekonomicky aktivních obyvatel České republiky na penzi, bude přeformulován na dvě výzkumné otázky a ty budou převedeny do jazyka hypotéz. Hypotéza nám pomůže najít spojení mezi proměnnými, a získat tak odpověď, zda byla pravdivá, či nikoliv. Jednotlivé hypotézy budou testovány na reprezentativním vzorku. Celkem bude zpracováno 200 dotazníků od respondentů, kteří odpovídají kvótnímu vzorku populace, tedy dle zvoleného parametru ekonomicky aktivních obyvatel ve věku od 20 do 59 let. Toto věkové rozpětí odpovídá populaci, u které v roce 2015 byla překročena 50 % hranice ekonomické aktivity. (2) Pro získání odpovídajícího vzorku populace byla oslovena společnost Data Collect s.r.o., která se specializuje na telefonické a elektronické dotazování a která souhlasila s distribucí připraveného dotazníku mezi jednotlivé respondenty.

Při výzkumu bude zvolena dotazníková technika CAWI (Computer Assisted Web Interviewing) (3), která je řazena mezi efektivní techniky zjišťování. Při relativně malých nákladech získá autorka odpovědi od velkého počtu respondentů, kterým bude zajištěna anonymita a bude vyloučena „interviewer bias“, snaha respondenta zapůsobit na tazatele. Dotazník bude vytvořen a distribuován elektronicky, což umožní respondentovi zodpovězení otázek ve zvoleném čase. Díky stále rostoucímu využívání informačních a komunikačních technologií mezi jedinci a domácnostmi použitý vzorek respondentů částečně kopíruje mínění populace. Dle informací Českého statistického úřadu v roce 2015 využívalo 65 % české populace internet k vyhledávání informací a komunikaci. (4)

V úvodu dotazníkového šetření bude respondent ujištěn, že neexistují správné ani špatné odpovědi a že cílem je zjistit, co si o problematice myslí právě on. Pro lepší orientaci v problematice bude záhlaví dotazníku rozšířeno o legendu českého důchodového systému, která by měla napomoci v orientaci problematice. Zároveň bude respondent informován, kolik času mu zabere vyplnění dotazníku na téma „Sociální zabezpečení ve stáří“.

Při sestavování dotazníku bude brán zřetel na pravidla dotazování. Otázky budou položeny tak, aby odpovědi poskytly všechny informace nutné pro zodpovězení pracovních hypotéz. Bude zvolena taková posloupnost, aby předchozí otázky nemohly zkreslit odpovědi následující a zároveň byly předkládány v logickém sledu. Aby dotazník nezačínal otázkami vyžadujícími přemýšlení, byly na začátek zařazeny otázky identifikační. Některé zdroje uvádějí, že identifikační otázky by měly být zařazeny na konec dotazníku. Autorka se na základě doporučení rozhodla (5) zařadit tyto otázky na začátek dotazníku. Otázky budou pokládány tak, aby nebyly „dvouhavlňové“, tedy tak, aby se neptaly na dvě věci najednou. Zkreslení návaznosti okruhu otázek ohledně starobního důchodu a důchodové reformy bude zamezeno použitím formulace „A nyní bych vám položila několik otázek o důchodové reformě“.

V dotazníkovém šetření budou použity otázky uzavřené, otevřené i polootevřené. Hlavní výhodou uzavřených otázek je, že odpovědi respondentů mohou být jednoduše porovnávány, lze je velmi snadno kódovat a analyzovat a usnadní respondentům orientaci v problematice. Otevřené otázky budou v dotazníku celkem tři a budou zjišťovat, zda respondenti mají povědomí, na jak vysoký státní starobní důchod mají nárok OSVČ odvádějící zálohy na sociální politiku ve výši 1 972 Kč, od jaké výše ročního příspěvku na doplňkové penzijní spoření mají nárok na daňové odpočty v ročním zúčtování daně a kolik musí mít naspořeno, aby jim po dobu 15 let mohla být vyplácena penze ve výši 4 000 Kč. Otevřené otázky byly zvoleny proto, aby hodnoty nevedly respondenty k tipování a nezkreslily výzkumné šetření. V dotazníkovém šetření budou využity dvě polootevřené otázky, které umožní respondentovi odpovědět, i když si nevybral z limitované nabídky alternativ.

Aby respondenti nemuseli odpovídat na otázky, které se jich netýkají, bude v dotazníkovém šetření použito několik filtračních otázek. Na základě filtračních otázek v dotazníku vzniknou kontingenční otázky, na které bude odpovídat jen určitý okruh respondentů. U většiny otázek bude respondentovi umožněno vybrat jednu z nabízených alternativ, avšak v dotazníku bude i několik otázek, které umožní zvolit více alternativ. O této skutečnosti bude respondent upozorněn formulací „Možnost více odpovědí“.

Na základě dotazníkového šetření autorka získá potřebná data, která budou interpretována dle zaznamenaných odpovědí. Při třídění jednotlivých dat bude brán zřetel na výzkumné otázky tak, aby na ně bylo možné získat potřebné odpovědi.

3 Sociální politika a její základní charakteristika

Sociální politika je podstatnou složkou uspořádání společnosti. V jednotlivých publikacích se dočteme, že není jednoduché vymezit termín „sociální politika“. Pokud položíme otázku, co je to sociální politika, obyvatelům různých států, pravděpodobně dostaneme od každého jinou odpověď a zároveň jinou odpověď dostaneme i od rozličných lidí jednoho státu. Jedním z důvodů jsou společenské tlaky jednotlivých společenských skupin a politická opatření současných i minulých vlád jednotlivých států. Pokud navíc budeme hledat tento pojem v naučných knihách či encyklopediích, každý z autorů jej vymezuje odlišně. Autorka si pro vymezení termínu sociální vybrala definici v užším a nejužším slova smyslu. „Sociální jako aktivity bezprostředně směřující ke zdokonalování životních podmínek lidí“ a „ve smyslu řešení nepříznivých nouzových sociálních situací“ (6 str. 22). Termín politika jako veřejnou činnost řízení státu. Sociální politika je tedy chápána jako činnost veřejných činitelů, kteří zabezpečují zdokonalování životních podmínek lidí a pomáhají lidem řešit nepříznivé či nouzové sociální situace.

Charakteristickými principy sociální politiky jsou principy sociální spravedlnosti (činnosti vedoucí ke smíru ve společnosti), sociální solidarity (vzájemná podpora, sounáležitost), subsidiarita (veřejná správa, která je řešena co nejbližše občanům) a participace. „Bez participace, bez ztotožnění se lidí se sociálně politickými opatřeními, jsou efekty těchto opatření omezené a často i sebelepší záměry přijdou nazmar.“ (6 str. 36)

Tradičními partnery ekonomiky sociálních států je trh práce a rodina. Stát respektuje primární rozdělení finančních prostředků dané trhem, finanční nerovnost vyrovnává sekundárním přerozdělováním dávek a poskytováním služeb zdarma či za hodnotu, která neodpovídá trhu. (7 str. 12) Svou činností tak dává šanci při vstupu do života všem obyvatelům bez rozdílu.

Na spokojenosti obyvatelstva jednotlivých států je závislá i hospodářská politika. Dobré sociální podmínky, jako je bydlení, zdraví, psychická pohoda, délka života, vztahy mezi lidmi, se odráží v pracovním nasazení a následně v úspěšnosti hospodářské politiky.

3.1 Objekty a subjekty sociální politiky

Sociální politiku nevykonává ve většině zemí pouze stát, ale její činnosti jsou přenechány i dalším subjektům daného státu či mezinárodním organizacím. Mezi nejznámější mezinárodní organizace vykonávající sociální politiku řadíme Evropskou unii, Organizace spojených národů, Mezinárodní měnový fond, Světovou zdravotnickou organizaci, UNESCO a mnoho dalších.

Subjekty sociální politiky jsou tedy ti, kteří chtějí, mají možnost a prostředky k vykonávání určité činnosti a je jim tato činnost umožněna. Základní členění subjektů sociální politiky je na státní a nestátní. Nestátní subjekty dále členíme na tržní a netržní. Kromě výše uvedených nadnárodních organizací mezi subjekty patří dříve uvedený stát a jeho orgány, zaměstnavatelé a firmy, církve, občanské organizace a iniciativy, regiony a menší územně správní celky, odborové organizace a v neposlední řadě samotní občané, rodiny a domácnosti. Jejich zájmem je vykonávat určitou sociální činnost, která je směřována jednotlivým občanům či skupinám daného státu.

Objekty sociální politiky jsou jednotliví občané či skupiny občanů, které pojí primární či sekundární vazby a kterým je pomoc určena. Mezi primární skupiny patří domácnost a rodina a mezi sekundární skupiny patří spolužáci v jedné třídě, pracovní skupiny apod.

3.2 Funkce sociální politiky

Každý stát řeší sociální politiku pomocí odlišných nástrojů a upřednostňuje odlišně objekty. Z pohledu jednotlivců se zaměřuje na pomoc nemocným, invalidům, osobám, které se ocitly v hmotné nouzi, a z pohledu skupin se zaměřuje na pracovní skupiny či rodiny a jejich jednotlivé členy. Hlavní cíl sociální politiky je vždy jednotný a směřuje k harmonii ve společnosti a jejímu dalšímu rozvoji. Aby byla sociální politika co nejvíce účinná a nedocházelo k zneužívání výhod, snaží se jednotlivé státy co nejvíce specifikovat objekty, kterým jsou výhody určeny. Funkce sociální politiky jsou mezi sebou provázané a nelze je od sebe oddělit. Mezi základní funkce patří funkce ochranná, rozdělovací a přerozdělovací, k odvozeným homogenizační, stimulační a preventivní.

Ochranná funkce patří k nejstarším a stabilizačním funkcím sociálního systému. Pomáhá jednotlivci či skupině dorovnávat nebo odstranit vzniklé sociální a ekonomické problémy. V rámci této funkce se sociální události soustředí hlavně na trh práce (nezaměstnanost, rekvalifikaci aj.) a životní stádia a události, které neodmyslitelně patří k životu (stáří, nemoc, rodiny s více dětmi apod.).

Mezi nejsložitější funkci sociální politiky patří funkce rozdělovací a přerozdělovací. Odpovídá na otázky co, jak, komu, za co a podle čeho rozdělit. Přerozdělovací funkci provádí především stát, který prostřednictvím daní a transferů opětovně přerozděluje finanční prostředky především formou příspěvků ke mzdám a důchodům, a také různou formou dotací a dotací služeb jednotlivcům či skupinám obyvatel. K hlavním nástrojům patří státní rozpočet, veřejný rozpočet a soustavy pojištění. Míra redistribuce je v jednotlivých státech odlišná, mezi základní podmínky patří ekonomická vyspělost země, politická stabilita, historie sociální politiky, její obvyklá řešení a demografie. Výsledkem přerozdělování je konečné rozdělení finančních prostředků, kdy dochází k menším nerovnostem než u primárního tržního rozdělení.

S předešlou funkcí je úzce spojena homogenizační funkce, která umožňuje jedincům a sociálním skupinám zmírnit rozdíly životních podmínek a odstranit neopodstatněné rozdíly. Objektům sociální politiky je dána příležitost stejného přístupu ke vzdělání, práci a péči o své zdraví. Homogenizační funkce je nejvíce patrná u podpory skupin s nízkými příjmy, jimž je opatřeními dorovnáván příjem na společensky uznávaný standard, hendikepovaným občanům, příslušníkům různých etnických menšin atd.

Jak název napovídá, posláním stimulační funkce je stimulovat objekty sociální politiky v oblasti ekonomické i mimo ni. Neekonomickými stimuly jsou například podněty trávení volného času, kulturnost a vzdělanost. Stimulační funkce je někdy označována také jako funkce produktivní, kdy jednotlivé stimuly přímo ovlivňují výkonnost pracovního potenciálu, produktivitu a opatření směřující nepřímo k prospěchu společnosti. Sociální politika svými nástroji podněcuje ekonomickou prosperitu státu a hospodářskou politiku. (6 str. 60)

Hlavním úkolem preventivní funkce je snaha zmírnit nebo eliminovat nežádoucí sociální situace, kterými se myslí například nezaměstnanost, poškozování zdraví, alkoholismus, kriminalita, bezdomovectví a podobně.

3.3 Typologie sociálního systému

Typologií sociálních systémů existuje mnoho stejně jako názorů, co je to vlastně sociální politika. I když jsou některé typologie popsány jako sociální systém v některých zemích, v žádné z nich se neobjevuje v jeho čisté formě, tedy bez využití jiného systému. Sociální politika je provázána s pojmem sociální stát či „welfare state“, který poprvé použil londýnský arcibiskup ve svém kázání. (8 str. 23) Význam tomuto termínu, tak jak ho známe dnes, dal britský politik William Beveridge v roce 1942.

3.3.1 Typologie podle Gostova Esping-Andersena

Podle dánského badatele Gostova Esping-Andersena můžeme typologii rozčlenit na tři základní modely, kterými jsou liberální, konzervativní, sociálně-demokratický, které byly následně doplněny o čtvrtý model jihoevropský. Jednotlivé modely se vyznačují odlišnými subjekty, které poskytují sociální činnosti, a objekty, kterými jsou příjemci dávek či služeb, či dalšími odlišnostmi.

Typickým představitelem konzervativního modelu je Německo. Systém se vyvinul na základě historického vývoje povinného sociálního pojištění, kde úloha státu v sociálním zajištění je na okraji. Model je postaven na třech pilířích, kterými jsou plnohodnotná zaměstnanost, opora systému v sociálním pojištění a právo na sociální dávky. Sociální podpora je poskytována dle zásluh pracujícím lidem na základě odvedeného příspěvku pojišťovně. Jedná-li se o osobu, která nikdy nepracovala, je zajištění v rukou rodiny, pokud i rodina selže nastupuje stát, který přispívá z vybraných daní na nejnižší úrovni. V době globalizace je tento systém často kritizován jako neúnosný pro rostoucí nezaměstnanost a konkurenceschopnost země, a to přestože byl dříve hodnocen velmi kladně a dáván za vzor jiným státům. Financování státu je závislé ze dvou třetin na finančních prostředcích od zaměstnavatelů a zaměstnanců. Vyplácení sociálních příspěvků je závislé na odvodech sociálním pojišťovně. Stát garantuje zaměstnancům v případě pracovní neschopnosti

příspěvek ve výši přes 60 % z původní mzdy, což se z dlouhodobého hlediska při rostoucí nezaměstnanosti jeví jako neúnosné.

Skandinávský model je uplatňován v severských zemích, z nichž jednou je Švédsko. Tento sociální systém je založen na výběru vysokých daní a následném přerozdělování prostřednictvím státu, který má nezastupitelnou úlohu. Silně reguluje trh práce, kde jedna třetina práce je věnována sociálním službám s rozvinutým systémem péče o staré lidi a děti. V tomto trhu práce našly uplatnění hlavně ženy, které byly dříve odkázány hlavně na mzdové ohodnocení svých manželů. Díky odborům měli zaměstnanci v jednotlivých ekonomických sektorech podobné mzdové ohodnocení, což vedlo k obdobnému sociálnímu postavení rodin. Tento systém se v dnešní době potýká s problémy financování a zadlužování veřejného sektoru. Ekonomika zaměřená hlavně na export se v současném globalizovaném světě potýká se svým zpomalením. Zároveň zaměstnavatelé nechtějí odvádět tak vysoké daně do státního rozpočtu a tlačí na vyšší sociální zabezpečení prostřednictvím pojištění.

S liberálním systémem se můžeme setkat ve Velké Británii, kdy hlavní úlohu sehrává trh a úloha státu je na okraji. Stát poskytuje sociální zabezpečení v minimální výši a na rozdíl od skandinávského modelu není právně zajištěno. Každý se podílí na svém zajištění povinně stejně nízkou částkou a následně ve stáří, na mateřské, v nemoci či při nezaměstnanosti může očekávat pouze minimální příspěvek. Pokud nelze zajistit podporu od rodiny je možné požádat o příspěvek, kdy je nutné prokázat jeho potřebnost.

Jižní model je kombinací všech výše uvedených modelů. Penzijní zabezpečení a nezaměstnanost je hrazena z povinného pojištění, tedy dle konzervativního vzoru. Školství a zdravotnictví z daní, dle skandinávského vzoru, a nízkými sociálními dávkami dle vzoru liberálního. Pro jižní státy je charakteristický pevný vztah rodiny, který byl dříve i u nás. V jedné domácnosti bydlí pohromadě více generací, které si pomáhají nejen finančně, ale zároveň se starší generace stará o malé děti a naopak mladší generace se stará o nejstarší členy domácnosti. Stejně jako ostatní modely se i jižní model ve Španělsku potýkal v 80. a 90. letech s vysokou nezaměstnaností, která způsobila změny a škrty hlavně při vyplácení podpory v nezaměstnanosti. (7)

3.3.2 Typologie podle R. M. Titmuse

Druhý typ rozčlenění sociálních systémů podle R. M. Titmuse rozděluje sociální systém do tří částí a to na model redistributivní, výkonový a reziduální. Redistributivní sociální systém byl blízký sociální politice východní Evropy včetně bývalého ČSSR. V současné době je tento systém přiřazován například Skandinávským zemím, kde hlavní úlohu v sociální politice přebírá stát, který nenechává prostor nestátním organizacím. Jde o ekonomicky velmi náročnou sociální politiku, která se zaměřuje na určité okruhy společnosti, jakými jsou rodiny s dětmi, senioři aj. Při přerozdělování dávek není brán zřetel na postavení rodiny, tedy její finanční zabezpečení. Dávky jsou tak určeny všem bez rozdílu.

U výkonného typu je hlavní důraz kladen na výkon a produktivitu práce, která je podmínkou pro příjem sociální podpory. Stát přenechává prostor výkonu sociální politiky nestátním subjektům či církvím. Oproti redistribučnímu typu je míra zajištění nižší a část prostředků je financována z pojistných fondů, často povinného sociálního pojištění. Tento model můžeme vidět ve Francii, Německu či Rakousku.

Třetím typem je reziduální typ, který při zajištění spoléhá hlavně na trh a rodinu. Stát zde zaujímá minimální roli a jeho pomoc přichází až v okamžiku, kdy zmíněné subjekty selžou. Míra zajištění je však minimální. Představitelem tohoto modelu jsou Spojené státy americké. (6 str. 52)

Vlády jednotlivých evropských zemí se snaží nalézt vhodný systém pro své občany a v dnešní globalizované době to není jednoduchý úkol. Pravidla sociálního systému musí být nastavena tak, aby nedemotivovala daněmi podnikatele v jejich úsilí a zároveň velkorysími dávkami nebrala pracujícím chuť do práce. (7) Tento fakt dokládá i Lafferova křivka, která nám říká, že zvyšování daní má smysl jen do určitého bodu. Na základě popsaných sociálních modelů je patrné, že pohled jednotlivých států na zajištění svých občanů je odlišný, pokud by však v budoucnu došlo k přibližování jednotlivých systémů ve státech Evropské unie, bylo by možné zpracovat jednotnou sociální politiku. V současné době jsou sociální politiky jednotlivých států tak odlišné, že přechod na jednotný systém by byl pro jednotlivé státy neúnosný a setkal by se s odporem veřejnosti.

4 Vývoj důchodového systému v České republice

Po roce 1989 u nás dochází ke změně politických poměrů, budování demokracie a zavádění tržního hospodářství s výraznými změnami vlastnických vztahů. Společně s tím dochází k postupným programovým změnám v důchodovém systému a k modernizaci penzijního pojištění. Snahou je oddělit prostředky penzijního pojištění od státního rozpočtu, nastavit dávkový systém, který by byl schopen reagovat na demografické a hospodářské změny a který by zohlednil probíhající ekonomickou transformaci. (6 str. 205)

4.1 Historie důchodového systému od roku 1989

Do roku 1989 bylo stanoveno pojistné důchodové pojištění ve výši 10% vyměřovacího základu. Pojištění platil zaměstnavatel i zaměstnanec rovným dílem, tedy každý 5 % z vyměřovacího základu. Osoby samostatně výdělečně činné stejně jako dnes hradily příspěvek samy v plné výši bez úrazového příspěvku.

V roce 1990 vznikla Česká správa sociálního zabezpečení, která je podřízena Ministerstvu práce a sociálních věcí ČR. Před vznikem samostatné České republiky byla uzákoněna pravidelná valorizace důchodů a odstraněny podporované pracovní kategorie, které byly preferované předchozím režimem. V roce 1994 byl zaveden fondově definovaný systém penzijního pojištění, prozatím bez možného příspěvku zaměstnavatelů či daňového zvýhodnění. To bylo možné až od roku 1999, kdy dochází k úpravám fondově definovaného systému. Zaměstnavatelům je nově umožněno přispívat svým zaměstnancům na osobní důchodové pojištění. V témže roce vstupuje do důchodové problematiky Světová banka, která vydává první zprávu „Averting the Old Age Crisis and Promote Growth“. Doporučení Světové banky se neseťkávají se synergií současné vlády, a proto k zavedení tohoto systému v naší zemi nedochází.

V roce 1995 byl přijat zákon o důchodovém pojištění, který zavádí jednotná pravidla pro všechny ekonomicky aktivní obyvatele, bez existence odlišných odvětvových i profesních schémat, kromě silových resortů jako jsou vojáci, hasiči, policisté a celníci. S menšími odchylkami se setkáváme také u osob samostatně výdělečně činných (OSVČ). Důchodový systém je průběžně financovaný a dávkově definovaný.

Prvním počinem, který měl oddělit prostředky důchodového systému od státního rozpočtu, bylo v roce 1996 založení zvláštního účtu důchodového pojištění. Jeho přebytky mohou být použity na krytí ztrát a valorizaci důchodů.

V roce 1997, 2002 a 2007 dochází k restrikcím v možném odchodu do předčasného důchodu. Současná legislativa umožňuje odchod do předčasné penze, avšak na úkor výše získaného důchodu.

Ve volebním období 2006 - 2010 se vláda Mirka Topolánka inspirovala zprávou Světové banky a přichází s návrhem třípilířového systému, a tedy zavedení důchodového fondového pilíře založeného na možnosti „opt-out“. Tato myšlenka se neseťkává s podporou opozičních stran, a nedaří se tak tento systém prosadit do českého systému důchodového zabezpečení. Naopak se synergií se setkaly další kroky, kterými bylo postupné prodlužování potřebné doby pojištění z 25 na 35 let a zvyšování věkové hranice odchodu do důchodu.

V roce 2013 proběhla „Velká důchodová reforma“, kdy se pravicové vládě i přes odpor opozice podařilo prosadit vznik druhého pilíře, a tedy změnu důchodového systému na třípilířový. Následně zvolená levicová vláda na konci roku 2014 ruší druhý pilíř důchodového systému a snaží se najít jiné řešení pro reformu důchodového systému.

4.2 Současný důchodový systém

Snahou jednotlivých vlád je diverzifikovat zajištění občanů pobírajících penzi. Problematika je to natolik složitá, že vlády k tomuto úkolu sestavují odborné komise, které jim mají s řešením tohoto problému pomoci.

V roce 2010 byl založen Poradní expertní sbor (PES), který měl v širším kontextu analyzovat současný stav důchodového systému a doporučit možné varianty důchodové problematiky. Poradní expertní sbor měl přístup k informacím z Ministerstva financí a Ministerstva práce a sociálních věcí. Zpětně měl oběma ministerstvům poskytnout expertní názory v ekonomických oblastech. Komise poukázala na to, že první pilíř důchodového systému je v současné době v deficitu a do budoucna se počítá s jeho prohlubováním. Komise

predikovala, že pokud vláda neučiní žádná opatření, dosáhne dluh PAYG v roce 2065 100 % HDP. Odkládání důchodové reformy prohlubuje mezigenerační nespravedlnost v důchodovém systému a vysílá obyvatelstvu mylnou informaci o jeho budoucím zabezpečení.

Komise se skládala z deseti členů, a přestože se nejedná o příliš početnou skupinu, nedokázala dojít k jednotnému závěru a vládě předložila dvě varianty řešení zakládající se na zavedení důchodového spoření tzv. druhého pilíře. Vláda v konečném verdiktu v roce 2013 zavádí druhý pilíř důchodového systému, ale v jiné podobě, než jí komise doporučila, a přes odpor opozice. Důchodový systém je od této doby založen na třech pilířích:

- a) první pilíř známý pod pojmem PAYG (pay-as-you-go) neboli veřejný průběžně financovaný důchodový systém,
- b) druhý pilíř představuje soukromý fondový systém,
- c) třetí pilíř umožňuje individuálně spořit formou pojištění.

V roce 2014 byla založena nová důchodová komise, která se skládá z politických reprezentantů, expertů, sociálních partnerů, zájmových sdružení, profesních organizací, zástupců veřejné správy a veřejných institucí a přizvaných odborníků. Jednotliví členové jsou rozděleni do tří pracovních týmů, kdy každý tým má na starosti odlišný okruh problémů důchodového systému. První tým se zabývá nastavením parametrů třetího pilíře a má vládě doporučit, jak ukončit zavedený druhý pilíř, druhý tým řeší otázku valorizací důchodů a důchodového věku a třetí tým se zabývá komplexní systémovou analýzou, zásluhovostí a transfery. (9)

Vícepilířový systém diverzifikuje zajištění občanů pobírajících starobní penzi, čímž se snižuje závislost a spoléhání se pouze na některý z nich. Druhý a třetí pilíř zvyšují princip zásluhovosti, který je v prvním pilíři omezen.

4.2.1 Důchodové pojištění - první pilíř

Současný první pilíř důchodového systému, jinak také nazývaný veřejný pilíř, je základním systémem financování penzí. Po druhé světové válce se stal nejrozšířenějším způsobem financování důchodového systému. U nás se řídí zákonem z roku 1995 o důchodovém pojištění, který byl několikrát novelizován. Změny se týkaly hlavně úprav parametrů, aby

byl důchodový systém stále finančně udržitelný. Veřejný pilíř je povinný a je založený na principu redistribuce. Ekonomicky aktivní obyvatelé odvádějí část svých prostředků státu a ten je přerozděluje současným seniorům. Je tedy patrné, že tento způsob financování je velmi závislý na demografickém vývoji. Mezi hlavní výhody tohoto systému patří poměrně nízké administrativní náklady a nízké riziko ztráty financí.

Příspěvky do důchodového pojištění odvádí OSVČ, zaměstnavatelé a zaměstnanci. Za zaměstnance odvádí příspěvek zaměstnavatel v celkové výši 28 %. Zaměstnanec z hrubé mzdy odvádí 6,5 % a zbylých 21,5 % odvádí zaměstnavatel. OSVČ hradí tento příspěvek samy, a to ve výši 28 % z poloviny jejich zisku (po odpočtu nákladů) v předešlém období, nejčastěji loňského kalendářního roku. Kromě důchodového pojištění OSVČ platí povinně i příspěvek na státní politiku zaměstnanosti ve výši 1,2 %, za zaměstnance tento příspěvek hradí zaměstnavatel ve stejné výši tedy 1,2 % z hrubé mzdy. Celkově OSVČ odvádí na sociální pojištění, důchodové pojištění a státní politiku zaměstnanosti, 29,2 % z poloviny zisku v předchozím roce. Minimální zálohy na sociální pojištění pro rok 2016 činní 1 972 Kč měsíčně.

Výše důchodu se skládá ze základní a procentní výměry. Obě tyto hodnoty se vypočítají na základě procentní sazby. Výše základní výměry činí 9 % z průměrné měsíční mzdy a pro rok 2016 dosahuje výše 2 440 Kč. K této částce se připočte částka z procentní výměry, která nesmí být nižší než 770 Kč. Pro výpočet zásluhové části důchodu je nutné vypočítat výpočtový základ, který vypočteme z osobního vyměřovacího základu.

Vyměřovací základ

Z průměrné mzdy za každý odpracovaný rok, která je následně násobena koeficientem stanoveným nařízením vlády pro příslušný rok, se vypočte vyměřovací základ. Vládou stanovený koeficient zohledňuje inflaci a je tedy pro každý rok jiný a jeho hodnota se zaokrouhluje na čtyři desetinná místa a nesmí být nižší než 1. Pro výpočet důchodu v roce 2016 dosahuje koeficient nárůstu za rok 1986 výše 9,1111 a za rok předcházející přiznání důchodu nejnižší možné hodnotě tj. 1,0. Hodnotu osobního vyměřovacího základu získáme součinem ročních vyměřovacích základů a koeficientu 30,4167, který je dán zákonem a znázorňuje průměrný počet dní v kalendářním roce, a podílu součtu ročních vyměřovacích

základů za rozhodné období. Rozhodným obdobím se rozumí období počínající následným rokem po dovršení 18 let a končící rokem předcházejícím přiznání důchodu. Od roku 2011 není omezeno na 30 kalendářních let. Z vyměřovacího základu se dle redukce vypočte výpočtový základ.

Výpočtový základ

Pro období po roce 2014 je první redukční hranice stanovena na hodnotu 44 % průměrné mzdy tj. pro rok 2016 výše uvedená hodnota 11 883 Kč a druhá redukční hranice činí 400 % průměrné mzdy, která pro stejný rok činí 108 024 Kč.

Tabulka 1 Výše výpočtového základu z vyměřovacího základu

Vyměřovací základ	Výpočtový základ
Do 11 883 Kč	v plné výši 100 %
Nad 11 883 Kč do 108 024 Kč	hodnota nad první hranici se zápočtem 26 %
Nad 108 024 Kč	nad tuto hranici se nepřihlíží

Zdroj: zpracováno dle České správy sociálního zabezpečení

Konečná hodnota procentní výměry může být dále upravena, pokud došlo k předčasnému nebo pozdějšímu odchodu do penze. Při předčasném důchodu se výpočtový základ snižuje za každých i započatých 90 kalendářních dnů o

- a) 0,9 % za období prvních 360 kalendářních dnů,
- b) 1,2 % za období od 361 do 720 kalendářních dnů
- c) 1,5 % za období od 721. kalendářního dne (10)

Při pozdějším odchodu do penze se výpočtový základ zvyšuje za každých 90 dní výdělečné činnosti o 1,5 % výpočtového základu měsíčně.

Minimální starobní důchod pro rok 2016 je dle zákona 3 210 Kč. Většina obyvatel pobírající starobní důchody má nárok na vyšší důchod, dle výše uvedených pravidel. Pro zjednodušení problematiky nejsou ve výše uvedeném výčtu uvedena všechna pravidla pro výpočet penze. Z prvního pilíře jsou vypláceny starobní důchody, které dle informací ministerstva práce a sociálních věcí pobírá 99 % obyvatel, jež mají na vyplacený důchod nárok, a to v průměrné výši 11 400 Kč.

4.2.2 Důchodové spoření - druhý pilíř

S myšlenkou zavedení druhého pilíře v České republice přišla v roce 1994 Světová banka. Za vlády Václava Klause, tedy v době, kdy byla tato doporučení předkládána České vládě, panovala všeobecná neochota implementovat zahraniční modely do našeho systému a vláda razila politiku vlastních cest. Rozhodnutí tehdejší vlády nemůžeme hodnotit jako neopodstatněné, protože doporučení mezinárodních organizací bez řádného prozkoumání dané problematiky narážela ve světě na nezdary.

Zavedení tohoto pilíře proběhlo v roce 2011 a vstupovat do něj mohli zájemci v období od 1. ledna 2013 do 31. prosince 2015. Tento typ důchodového spoření nebyl povinný pro žádnou věkovou skupinu obyvatelstva. Jeho účastníkem se mohla stát dobrovolně osoba starší 18 let, která uzavřela s penzijní společností smlouvu o důchodovém spoření a zároveň splňující jednu z níže uvedených podmínek:

- smlouvu uzavře do konce kalendářního roku, kdy dosáhne věku 35 let,
- starším obyvatelům bylo umožněno vstoupit do systému do 6 měsíců od 1. ledna 2013,
- pokud v této době nebyla osoba poplatníkem důchodového pojištění, tak nejpozději do půl roku, kdy se stala plátcem důchodového pojištění. Možnost zohledňovala osoby pečující o dítě, nezaměstnané či z jiného důvodu neúčastníci se osoby PAYG.

Od ledna 2013 do června 2015 vstoupilo do fondového pilíře celkem 84 550 lidí, což není ani 1 % celkové populace České republiky. (11) Po registraci do systému nebylo umožněno ani jedné ze stran, pojistníkovi a pojišťovně, odstoupit, vypovědět či uzavřít dohodu o jejím skončení. Pojistník měl však právo svobodně si vybrat penzijní společnost a jedenkrát ročně pojišťovnu změnit. Zároveň nebylo možné mít sjednané spoření u dvou různých společností. Peněžní prostředky do systému odváděli jen osoby výdělečně činné, při nezaměstnání nebo péči o dítě byl odvod pozastaven. Účastníkovi plynulo na účet 5 % hrubé mzdy, 2 % odváděl navíc nad rámec důchodového spoření a o 3 % se mu krátil odvod do průběžného systému. Zaměstnavatel prostředky neposílal přímo penzijní společnosti, ale na účet finančního úřadu, který je následně převedl. Osoba samostatně výdělečně činná hradila prostředky jednou

ročně také finančnímu úřadu ve výši 5 % z vyměřovacího základu za uplynulý kalendářní rok.

Při sjednání smlouvy si mohl účastník zvolit jeden ze čtyř důchodových fondů či kombinaci jednotlivých fondů a zvolenou strategii mohl v průběhu měnit. Jednalo se o fondy:

- důchodový fond státních dluhopisů
- konzervativní důchodový fond,
- vyvážený důchodový fond,
- dynamický důchodový fond.

Důchodový fond státních dluhopisů byl nejkonzervativnějším fondem a jeho emitentem nemusela být pouze Česká republika nebo Česká národní banka, jak název napovídá, ale mohlo se jednat o dluhopisy nebo obdobné cenné papíry Evropské centrální banky, Světové banky, Mezinárodního měnového fondu a dalších institucí dle zákona. Podíl na zahraničních investicích mohl dosahovat maximálně 30 % hodnoty majetku a 100 % muselo být zajištěno proti kurzovému rozdílu.

Konzervativní důchodový fond byl určen opatrným investorům, kteří nemají žádné zkušenosti s investicemi na kapitálových trzích. Cenné papíry a dluhopisy musely být vybírány s ratingem mezi pěti nejlepšími ratingovými kategoriemi. Stejně jako u předchozího fondu 100 % hodnoty majetku muselo být zajištěno proti kurzovému rozdílu.

Kompromisem mezi dynamickým a konzervativním fondem byl vyvážený důchodový fond, který investoval vyváženě do akciových, dluhopisových a peněžních trhů s maximálním ratingem sedm. Ve střednědobém horizontu hrozilo, že dosažená hodnota mohla klesnout pod výchozí hodnotu. Fond mohl investovat i na zahraničním trhu, a to do maximální výše 25 % hodnoty majetku.

Dynamický důchodový fond investoval převážně do akcií a nabízel nejvyšší zhodnocení ze všech čtyř fondů. Účastníci museli počítat s výraznými výkyvy ve zhodnocení majetku. Stejně jako vyvážený fond investuje do akciových, dluhopisových a peněžních trhů, které

patří mezi devět nejlepších ratingových kategorií. Maximálně 50 % hodnoty majetku muselo být zajištěno proti kurzovému rozdílu.

Při splnění zákonem stanovených podmínek mohly být prostředky vyplaceny ve čtyřech různých podobách. Tři formy byly určeny osobě, které vznikl nárok na přiznání starobního důchodu, dožila-li se důchodového věku, a to ve formě doživotního starobního důchodu, doživotního starobního důchodu se sjednanou výplatou pozůstalostního důchodu po dobu tří let a starobního důchodu na dobu 20 let. V případě, že účastník v průběhu spoření zemřel, byla hodnota předmětem dědictví. Měla-li na hodnotu fondu nárok nezletilá osoba, byly jí prostředky vypláceny po dobu pěti let formou sirotčího důchodu. Zletilá osoba měla nárok na převod prostředků do vlastního důchodového spoření nebo vyplacení naspořené částky.

S nástupem současné vlády došlo k avizovanému zrušení důchodového spoření. Účastníci mají možnost si vybrat naspořené prostředky nebo je převést do třetího pilíře. Své rozhodnutí museli jednotlivým penzijním společnostem nahlásit do konce září 2016. Ti, kteří tak neučinili, budou muset o své peníze požádat Finanční úřad, kam budou prostředky z jednotlivých penzijních společností převedeny.

V průběhu účasti na důchodovém spoření odváděli plátcí nižší odvody do prvního průběžného pilíře, proto mají možnost vypořádání, tedy doplacení této částky, aby jim při vyplácení starobního důchodu nebyla penze ponížena.

Výplata naspořených prostředků bude probíhat na konci roku 2016, a to v termínu od 15. října 2016 do 31. prosince 2016.

4.2.3 Doplnkové penzijní spoření - třetí pilíř

Třetí pilíř v sobě zahrnuje doplnkové penzijní spoření a penzijní připojištění. Tento typ spoření mohou lidé využívat přes 20 let. Smlouvu o penzijním připojištění bylo možné sjednat od roku 1994 do 30. listopadu 2012. Jedná se o starší typ dobrovolného penzijního spoření, který po tomto datu nezanikl, ale stát umožnil účastníkům dále pokračovat v jejím spoření. Zájemci o toto spoření měli na výběr ze dvou variant do 50 let věku a do 60 let věku. Varianta do 60 let věku umožnila pozdější vyplacení, ale zároveň nabízela vyšší státní

příspěvky, ty jsou v současné době pro obě varianty totožné. Doplnkové penzijní spoření je možné sjednat od 1. ledna 2013 s výplatou od 60 let věku. Tento produkt umožňuje pojišťovněm volněji investovat, a tak více zhodnocovat jmění klientů.

Za využívání doplnkového penzijního spoření jednotliví klienti platí poplatky z naspořené částky a výkonnostní prémii. Jednotlivé horní hranice poplatků jsou dané zákonem a pro jednotlivé typy odlišné. Spoření v transponovaných fondech, tedy penzijní připojištění, má nastaven poplatek ve výši 0,8 % z naspořené částky. Při naspořené částce 500 000 Kč klienti zaplatí maximální roční poplatek 4 000 Kč. Spoření v účastnických fondech, doplnkové penzijní spoření, má nastaveno poplatek ve výši 1 % z úspor. Při naspořené částce 500 000 Kč klienti zaplatí maximální roční poplatek 5 000 Kč. Výkonnostní prémie neboli poplatek z výnosu, u transponovaných fondů v loňském roce poklesla z maximální výše 15 % na 10 %. U účastnických fondů se naopak zvýšil z 10 % na 15 %. Účastníkům transponovaných fondů nejsou jejich příspěvky zhodnocovány jako klientům účastnických fondů, proto je poplatek nižší než u účastnických fondů. Mají však garantováno, že nemohou získat méně, než do tohoto fondu investovali.

V loňském roce byl přijat zákon, který nastavil obdobné podmínky pro obě varianty spoření. Všichni účastníci doplnkového penzijního spoření mají nárok na státní příspěvek, daňové zvýhodnění, výběr strategie spoření a volbu výplaty úspor. Aby stát podpořil spoření v tomto produktu, nabízí daňové zvýhodnění i zaměstnavatelům jednotlivých účastníků. Klienti mají nárok na měsíční příspěvek k naspořené částce a daňové zvýhodnění při ročním zúčtování daně.

Státní příspěvek

Při spoření minimálně 300 Kč měsíčně vzniká nárok na příspěvek od státu. Tento příspěvek je odstupňovaný dle spořicí částky, do maximální výše 230 Kč měsíčně. Klienti, kteří mají uzavřené penzijní spoření, mají možnost spořit čtvrtletně, pololetně, ročně. Výše státního příspěvku se v případě delší prodlevy vypočítává jako průměrná výše příspěvku za kalendářní měsíc.

Tabulka 2 Výše státního příspěvku ve třetím pilíři

Příspěvek účastníka (v Kč)	Státní příspěvek (v Kč)
100 – 299	0
300	90
301 – 999	90 + 20 % z částky přesahující 300
500	90 + (200 x 0,2) = 130
1000 a více	230

Zdroj: zpracováno dle zákona o doplňkovém penzijním spoření

Daňové zvýhodnění

Na daňové zvýhodnění mají nárok všichni klienti a jejich zaměstnavatelé, kteří přispívají na dobrovolné penzijní spoření. Klientům vzniká nárok daňově uznatelných nákladů při spoření nad 12 000 Kč a do maximální výše za rok 2016 24 000 Kč a za rok 2017 36 000 Kč. Od horní hranice se odečítá dolní hranice daňového zvýhodnění 12 000 Kč. Do konce roku 2016 při pravidelném spoření 2 000 Kč, tedy roční naspořené částce 24 000 Kč, se vypočítává:

$$24\ 000 - 12\ 000 = 12\ 000\ \text{Kč.}$$

Od 1. ledna 2017 při pravidelném spoření 3 000 Kč, tedy roční naspořené částce 36 000 Kč, se vypočítává:

$$36\ 000 - 12\ 000 = 24\ 000\ \text{Kč.}$$

Částka podléhá ještě dani z příjmu, která je 15 %.

Tabulka 3 Daňové zvýhodnění ve třetím pilíři

Období	Do 31. 12 2016 (v Kč)	Od 1. 1. 2017 (v Kč)
Příspěvek účastníka	2 000	3 000
Ušetřená částka na daních při ročním zúčtování daně	1 800	3 600
Roční státní příspěvek	2 760	2 760
Celkem	4 560	6 360

Zdroj: zpracováno dle zákona (12)

Příspěvky zaměstnavatelů jsou daňově uznatelným nákladem v neomezené výši a do určité výše osvobozeny od platby pojistného na zdravotní a sociální pojištění. Horní hranice do roku 2016 byla nastavena na částku 30 000 Kč a od 1. ledna 2017 je zvýšena na 50 000 Kč. Zaměstnavatelé samozřejmě mohou svým zaměstnancům přispívat nad tuto částku, ale jsou povinni nad tuto hranici odvádět pojistné na zdravotní a sociální pojištění. Někteří zaměstnavatelé tento typ produktu využívají ke zvyšování ohodnocení svých zaměstnanců, protože je pro ně levnější variantou, než zvyšování mzdy či platu.

Strategie spoření

Pojišťovny nabízejí svým klientům různé fondy spoření včetně jejich kombinací. Ze zákona mají kromě těchto fondů povinnost klientům nabídnout povinný konzervativní fond. V tomto fondu jsou zhodnocovány finanční prostředky klientů, kteří mají méně než 10 let do důchodu, pokud písemně neoznámili penzijní společnosti, že s touto variantou nesouhlasí a přejí si zhodnocovat své prostředky v jiném fondu. Nejvyšší příslib zhodnocení nabízí dynamické fondy, kde je zároveň nejvyšší riziko ztráty.

Výplaty z úspor

Od roku 2016 mají všichni klienti nárok na výplatu spoření v 60 letech. Do loňského roku měli tuto možnost jen účastníci penzijního připojištění. Druhý produkt doplňkového penzijního spoření nabízel možnost výplaty až při nároku na starobní penzi, čímž byli klienti znevýhodněni. Výjimku tvoří klienti penzijního připojištění, kteří uzavřeli smlouvu do 50 let věku.

Při dosažení věkové hranice a minimální doby spoření vzniká nárok na jednorázové vyrovnání či postupné vyplácení. Jednorázová výplata může být formou odbytného či jednorázového vyrovnání a je daňově znevýhodněna daní z výnosu, která činí 15 %. Jednorázové vyrovnání je oproti odbytnému pro klienty výhodnější a na její vyplacení mají nárok při minimálně stanovené době spoření a dosažení 60 let věku. Celková hodnota před zdaněním se skládá z naspořené částky, případných příspěvků zaměstnavatele, státního příspěvku a výnosů. V případě výplaty formou odbytného kromě 15 % daně z výnosu přichází klient o státní příspěvek a výnosy z něj a zaměstnavatelský příspěvek je zdaněn 15 % daní z příjmu.

Při volbě postupného vyplácení si mohou klienti transformovaných fondů zvolit libovolnou délku vyplácení. Klienti doplňkového penzijního spoření mohou volit minimální dobu vyplácení od tří let. Při této variantě vyplácení klienti neplatí 15 % daň z příspěvků zaměstnavatele. Je-li výplata volena na delší období než 10 let je navíc vyplácená částka osvobozena od 15 % daně z výnosu.

Klienti penzijního připojištění mají kromě výše uvedených variant výplaty také nárok na výsluhovou penzi, která nabízí možnost po 15 letech spoření vybrat polovinu naspořené částky a zbytek až v 50 či 60 letech, dle uzavřené smlouvy. Vybraná částka po 15 letech od uzavření smlouvy podléhá zdanění z výnosu ve výši 15 %.

Dalšími možnostmi vyplácení penze je pobírání invalidní penze. V případě úmrtí klienta vzniká nárok na dědictví.

4.2.4 Výše důchodu OSVČ a zaměstnanců

Po roce 1989 došlo k uvolnění tržního hospodářství a opětovnému rozmachu podnikání. Malé podniky byly privatizovány a docházelo k přeměně státních podniků na soukromé. Česká správa sociálního pojištění eviduje 5 106 240 osob platících si povinné sociální pojištění. (13) Přes 13 % patří mezi OSVČ, které si ve většině případech platí minimální zálohy na sociálním pojištění. Tento fakt dokládá i článek v novinách Ministerstva práce a sociálních věcí, který uvádí, že osoba samostatně výdělečně činná za rok 2014 zaplatila v průměru 32 184 Kč, oproti zaměstnanci, za kterého zaměstnavatel odvedl pojistné ve výši 76 116 Kč. (14)

Výdaje na důchodové pojištění k 30. červnu 2016 přesáhly o 11, 37 mld. Kč jejich příjmy. Česká správa sociálního zabezpečení eviduje 2 885 753 seniorů pobírajících důchod. (13)

Tabulka 4 Přehled z oblasti důchodového pojištění

Ukazatel	K 30. 6. 2016
Počet pojištěnců u zaměstnavatelů	4 416 038
Počet OSVČ povinných platit zálohy na důchodové pojištění	682 933
Počet občanů dobrovolně platící důchodové pojištění	7 269
Počet pojištěnců celkem	5 106 240
Příjmy z pojistného a příslušenství na důchodové pojištění	183,58 mld. Kč
Výdaje na dávky důchodového pojištění včetně záloh	194,96 mld. Kč

Zdroj: zpracováno dle České správy sociálního zabezpečení

Při minimálních zálohách na sociální pojištění (1 972 Kč), může OSVČ očekávat důchod ve výši 6 550 Kč, což je méně než zaměstnanec pobírající celý život minimální mzdu. Ten má při současné minimální mzdě 9 900 Kč pro rok 2016 nárok na 8 579 Kč státního starobního důchodu. Zaměstnanec pobírající průměrnou mzdu od státu dostane 11 891 Kč. Při modelovém výpočtu byla použita důchodová kalkulačka dostupná na stránkách Ministerstva práce a sociálních věcí. Respondent byl ve všech propočtech narozen v roce 1953 a má nárok na odchod do důchodu v 63 letech, tedy v roce 2016. (15)

Tabulka 5 Důchodová kalkulačka OSVČ a zaměstnance

Ukazatel	Hrubá mzda (v Kč)	Odvody na SP (v Kč)	Výše důchodu (v Kč)
OSVČ	6 854	1 972	6 550
Zaměstnanec s minimální mzdou	9 900	2 772 (z toho zaměstnanec 644)	8 579
Zaměstnanec s průměrnou mzdou	27 297	7 644 (z toho zaměstnanec 1 775)	11 891

Zdroj: zpracováno dle Ministerstva práce a sociálních věcí

5 Důchodový systém ve vybraných státech

Nejen národní organizace a jednotlivé vlády, ale i mezinárodní organizace a Světová banka se snaží pomoci při hledání optimálního nastavení důchodového systému. V roce 1994 vydává první zprávu pod názvem „Averting the old Age Crisi and Promote Growth“. Doporučení, která byla jednotlivým státům předložena, vycházela z modelu „Chicago Boys“ uplatněným v Chile v 80. letech minulého století. Chile je jedinou zemí světa, kde je důchodové zabezpečení realizováno pouze povinným soukromým sektorem. Při realizaci tohoto systému vznikly vládě velké náklady spojené s převodem peněz do soukromého sektoru. Tyto prostředky byly připsány jednotlivým účastníkům na nově vzniklé soukromé důchodové pojištění. Prostředky vláda získala státními půjčkami, dočasným zdaněním mezd, privatizací státních podniků a z dřívějších přebytků státního rozpočtu. (16) Soukromé penzijní fondy, které zpravují důchodové prostředky v Chile, podléhají striktní státní regulaci.

Zpráva doporučuje diverzifikaci do třech pilířů a nespoleháni se pouze na některý z nich. Do popředí Světová banka staví druhý pilíř, který se soustředí na transformaci z veřejného penzijního zajištění na soukromé. „Povinné soukromé důchodové spoření povede k nárůstu úspor v ekonomice, zvýšená tvorba úspor vyvolá růst produktivních investic a ten se promítne v (dodatečném) ekonomickém růstu. Tato dimenze modelu je v pojetí Světové banky natolik klíčová, že se promítla i v samotném názvu publikace; podtitulek i použitím tučného písma zdůrazňuje, že se jedná o politiku zajišťující ochranu (zabezpečení) ve stáří a podporu růstu.“ (16 str. 5) Neexistují důkazy, které by vyvrátily tvrzení světové banky, ale zároveň ani ty, které by její doporučení podložily.

Druhý pilíř nemusí mít podobu jen povinného osobního důchodového spoření, ale může se jednat o povinné zaměstnavatelské penzijní systémy. V členských státech EU je tento typ spoření obvyklý a v některých firmách se s tímto produktem ve formě benefitu můžeme také setkat.

Na Slovensku a v Polsku se vlády inspirovaly zprávou Světové banky a dříve než my diverzifikovaly zajištění do tří pilířů. Před zavedením u nás se kritici často odvolávali na fungování tohoto systému právě v těchto zemích, protože obě země mají podobnou

historii sociální politiky. Jak bude popsáno níže, s největšími problémy se druhý pilíř v těchto státech potýkal právě v době, kdy česká vláda zavedla druhý pilíř do našeho důchodového systému.

5.1 Důchodový systém na Slovensku

V roce 2005 a v letech 2008 až 2010 proběhla na Slovensku reforma důchodového systému, na jejímž základě došlo k diverzifikaci do třípilířového systému. Ekonomicky aktivní se účastní odvodem do prvního pilíře a druhého pilíře celkem 18 % z hrubé mzdy. Třetí pilíř je nepovinný, soukromý a daňově zvýhodněný. Důchodový věk je pro obě pohlaví stejný, 62 let. První účastníci fondového spoření odešli do důchodu v roce 2009.

Do 1. ledna 2005 byl na Slovensku pouze jednopilířový systém s průběžným financováním PAYG. Druhého pilíře se povinně museli účastnit osoby nově vstupující do pracovního procesu a dobrovolně osoby ekonomicky aktivní. Naopak byl zakázán vstup osobám, které měly pouze 10 let před důchodem. Lidé vstupující do druhého povinného soukromého spoření se podíleli 1:1 na účasti v prvním a druhém pilíři. Celkový odvod z hrubé mzdy je na Slovensku nastaven na 18 %. Účastníci druhého pilíře odváděli 9 % své hrubé mzdy soukromým institucím. Na základě procentního podílu byl systém zavedený na Slovensku označován jako jeden z nejdůležitějších v celé Evropě.

V roce 2012 slovenská vláda upravila procentní podíl odvodu do druhého pilíře a zároveň upravila možnost čerpání předčasného starobního důchodu z druhého pilíře. Nově účastníci druhého pilíře odvádí 14 % do prvního pilíře a zbylé 4 % do jimi vybrané důchodové správcovské společnosti (DSS). Do roku 2024 se má procentní podíl odvodu do druhého pilíře každoročně zvyšovat o 0,25 % až do výše 6 %. Suma odvodu do prvního a druhého pilíře se vždy rovná součtu 18 %. Od ledna 2013 mají účastníci neomezenou možnost dobrovolně přispívat do systému, ale pouze 2 % si odečíst ze základu daně. (17)

Při vzniku druhého důchodového pilíře se do tohoto systému zapojilo zhruba 1,5 milionu obyvatel z celkového počtu 5,4 milionů, což je zhruba 28 %. Téměř $\frac{3}{4}$ z nich si zvolily rizikovější investiční strategii. Po několika letech zavedení systému přišla ekonomická

krize, která snížila zhodnocení investice a nepokryla ani úroveň inflace. Finanční prostředky byly zhodnoceny pouze o 1,2 procentního bodu. Robert Fico kromě změny procentního podílu odvodu do druhého pilíře umožnil účastníkům v roce 2012 a 2013 vystoupit z do této doby povinného systému. (18) Pro osoby, které této možnosti nevyužily, zůstává druhý pilíř povinný. Současný předseda vlády je také známý výroky, ve kterých upozorňuje, že druhý pilíř není pro poplatníky výhodný. Je tedy možné, že stejně jako v ČR nastane restrukturalizace důchodového systému a dojde ke zrušení druhého pilíře.

5.2 Důchodový systém v Polsku

V roce 1999 proběhla v Polsku reforma důchodového systému, na jejímž základě došlo k diverzifikaci do třípilířového systému. Ekonomicky aktivní se účastní odvodem do prvního a druhého pilíře celkem 19,52 % z hrubé mzdy, polovina je placena zaměstnavatelem a druhá polovina zaměstnancem. Při zavedení fondového systému měli Poláci možnost vstupem diverzifikovat část svého důchodu, konkrétně 7,3 % do soukromého systému. Zbýlých 12,2 % směřovalo do prvního průběžného systému – instituce sociálního zabezpečení (ZUS). Třetí pilíř, zaměstnanecké fondy a soukromé spoření, je daňově zvýhodněn.

Od roku 2013 se důchodový věk postupně zvyšuje na 67 pro muže i ženy. Stejně jako na Slovensku osoby vstupující mezi ekonomicky aktivní obyvatele se musely povinně účastnit nově vzniklého druhého pilíře. Pro osoby ve věku 30 až 50 let byl tento pilíř dobrovolný. Oproti Slovensku byl zamezen vstup do druhého pilíře osobám starším 50 let, což u mužů znamená nemožnost se účastnit tohoto pilíře 15 let před odchodem do penze. První účastníci fondového spoření odešli do důchodu v roce 2009.

Polská vláda má uzákoněný veřejný dluh v maximální výši 60 % HDP. V druhé dekádě dvacátého století zadlužení převýšilo hranici 50 % a v roce 2013 dosáhlo 55,7 % HDP. Na základě této skutečnosti přistoupila polská vláda k zestátnění velké části odvodů soukromému otevřenému penzijnímu fondu (OFE), čímž snížila zadluženost na 50,1 % HDP. Zestátnění nebylo jediným krokem, kterým vláda omezila činnost druhého pilíře. Zároveň byl v dubnu 2011 snížen odvod do OFE ze zmíněných 7,3 % na 2,3 % a zbývajících 5 % bylo převedeno na zvláštní účet spravovaný ZUS. Poměr odvodu 7,3 % se v roce 2013

a 2014 postupně upravoval na dnešní hodnotu 2,92 % do OFE a 4,38 % do ZUS. Poměr odvodu zmíněných sedmi procent není konečný. V dubnu 2016 se očekávala další úprava a k opakovaným krokům bude přistupováno každé 4 roky. (19)

V prvních 10 letech fungování vstoupilo do druhého důchodového pilíře zhruba 14 milionů obyvatel z celkového počtu 38,5 milionů (konec roku 2014), což je zhruba 36 %. Na základě důchodové reformy v roce 2011 byli účastníci druhého pilíře, kterým zbývalo méně než 10 let do důchodu, automaticky převedeni do systému ZUS. Do tohoto systému byly také převedeny osoby, které nepodaly žádost, že chtějí být i nadále účastníky OFE. Díky této restrukturalizaci se snížil celkový počet účastníků ve druhém pilíři na 18 % ze 14 milionů. Možnost vystoupit z fondového systému bude také v roce 2016 a dále každé čtyři roky.

Největší organizace zaměstnavatelů soukromého sektoru v Polsku podala žalobu k Ústavnímu soudu, zda zákony přijaté polskou vládou nejsou v rozporu s Ústavou. V prvním jednání Ústavní soud nenašel rozpor v zestátnění 51,5 % z majetku OFE.

Soukromý penzijní fond nepřišel pouze o více než polovinu naspořených částek svých klientů, ale byla jim velmi omezena možnost volně investovat. OFE nesmí investovat do nízkorizikových vládních cenných papírů. Od roku 2014 má nastaven limit pro minimální nákup rizikových akcií, který byl v tomto roce stanoven na 75 % a v následujících letech se snižuje o 20 % až do roku 2018, kdy budou omezení zrušena. Byl zvýšen maximální limit zahraničních investic na současných 20 % a v následujícím roce na 30 %. Některým soukromým fondům, ačkoliv jim byly velmi omezeny pravomoci, se daří zhodnocovat příspěvky svých klientů.

5.3 Současné a předpokládané financování penzí

Zajištění občanů v důchodovém věku je v jednotlivých státech odlišné. Některé státy volí financování pouze z průběžného pilíře, ale ve většině států je zavedeno fondové spoření, které má motivovat ke spoření na stáří a v budoucnu diverzifikovat rizika.

Ve zprávě Evropské unie, která se věnovala soukromě financovanému zajištění na stáří, je zajímavé srovnání diverzifikace v roce 2006 a v roce 2046. (20 str. 20) I když jsou příspěvky do fondové a soukromé složky oproti průběžnému systému poměrně malé, jejich poměr v konečné výši důchodu je výrazný.

Tabulka 6 Zajištění na stáří - fondové spoření / PAYG

Stát	Penze v roce 2006 (v %)			Penze v roce 2046 (v %)		
	PAYG	Fond	Ostatní	PAYG	Fond	Ostatní
Česká republika	100			100		
Slovensko	100			56	44	
Polsko	100			56	44	
Německo	90		10	75		25
Rakousko	100			100		
Holandsko	40		60	40		60

Zdroj: zpracováno dle dokumentu Evropské unie (20)

Zpráva vycházela z informací z roku 2006 a dnes je již v řadě zemí nastaven systém odlišně. V Polsku a na Slovensku za 30 let zřejmě nedojde k rozložení zajištění v takovém poměru, jak zpráva informovala. Jistě však bude rozložení zajištění z prvního pilíře nižší než v dnešní době.

Ve zprávě Evropa 2020 se Komise věnuje pěti měřitelným cílům, kde v oblasti boji proti chudobě klade důraz na přiměřenost a udržitelnost důchodových systémů v jednotlivých členských státech. (21) Na tuto zprávu navázala Zelená kniha, která se v úvodní části věnuje propojení se strategiemi v dokumentu Evropa 2020. Další část je věnována demografickému rozložení, kdy se očekává, že současná struktura obyvatel starších 65 se změní ze 4:1 na 2:1 a státy by tedy měly v této oblasti učinit určitá opatření, která budou souviset s přiměřeností a udržitelností důchodového systému. Jedním z doporučení je umožnit lidem přístup k rekvalifikaci bez rozdílu věku, čímž by se mělo dopomoci k tomu, aby starší obyvatelé zůstávali déle na trhu práce a neodcházeli do penze. Podstatná část je věnována problematice mobility ve vztahu k seniorům, která je upravena nařízením vlády z roku 2004 a 2009. V souvislosti s tím Komise doporučuje nastavit obdobná přeshraniční pravidla i pro

doplňkové penzijní systémy. V oblasti spolehlivosti, transparentnosti a většího povědomí o penzijním zajištění je kladen důraz na převzetí rizik zaměstnanci, a to v souvislosti s doporučením přechodu z dávkově definovaných systémů na příspěvkově definované systémy. (22)

S posledním bodem ve výše uvedeném odstavci souvisí informovanost ekonomicky aktivních obyvatel o tom, kolik by měli mít naspořeno, pokud se nechtějí spoléhat pouze na penzi vyplácenou z prvního pilíře. Jednou z možností je si naspořit vlastní prostředky a ty si nechat vyplácet v podobě penze prostřednictvím doplňkového penzijního spoření nebo jiného produktu na trhu. Naspořené finanční prostředky mohou být použity také na zvýšení životního úrovně, která při pobírání starobní penze bude nižší než při ekonomické aktivitě. Přibližnou částku, kterou je nutné naspořit, získáme prostřednictvím výpočtu „zásobitel“:

$$\frac{(1 + i)^n - 1}{i(1 + i)^n}$$

n... očekávaný počet let čerpání

i... očekávané zhodnocení v období čerpání úspor

Ve výzkumném šetření bude položena otázka, zda respondenti znají přibližnou částku, kterou si musí naspořit, aby jim po dobu 15 let mohla být vyplácena penze 4 000 Kč. Tuto hodnotu zjistíme prostřednictvím výše uvedeného vzorečku „zásobitel“. Při výpočtu není zohledněna inflace a zdanění.

48 000 Kč ... požadovaná roční částka výplaty

3 % ... očekávané zhodnocení úspor

$$48\,000 * \frac{(1 + 0,03)^{15} - 1}{0,03 * (1 + 0,03)^{15}} = 573\,021 \text{ Kč}$$

Pokud si lidé budou chtít zvýšit životní úroveň o 4 000 Kč měsíčně, musí mít naspořeno přibližně 573 000 Kč.

6 Dotazníkové šetření mezi respondenty

Výzkum veřejného mínění o problematice zajištění ekonomicky aktivních obyvatel České republiky na penzi byl zjišťován prostřednictvím standardizovaného dotazníkového šetření. Pro dotazníkové šetření se využívá kvantitativní metodologie, která využívá deduktivní metodu. Při použití deduktivní metody je obecně formulovaný problém přeložen do jazyka hypotéz. Je-li navržená hypotéza pravdivá, potvrdí spojení mezi dvěma proměnnými. (23 str. 76)

Výzkumné otázky, neboli výzkumné cíle byly definovány dva, a to ve znění: „Do jaké míry znají obyvatelé ČR český důchodový systém?“ a „Jaká je struktura vlastních úspor ekonomicky aktivních obyvatel ČR?“.

6.1 Formulace teoretických hypotéz

Jednotlivé výzkumné otázky byly převedeny na čtyři hypotézy. Prostřednictvím první hypotézy získáme odpovědi na první výzkumnou otázku „Do jaké míry znají obyvatelé ČR český důchodový systém“. Zbylé tři hypotézy nám odpoví na druhou výzkumnou otázku „Jaká je struktura vlastních úspor ekonomicky aktivních obyvatel ČR?“

Hypotézy:

- a) Lidé se zajímají o zajištění na stáří i přes negativní postoj k důchodové reformě.
- b) Více než polovina obyvatel mladší 35 let bude využívat vlastní zdroje při financování starobního důchodu.
- c) Více než 90 % obyvatel mladší 35 let spořících v penzijním spoření nevyužívá daňové odpočty.
- d) Ekonomicky aktivní lidé nevědí, kolik by si měli spořit, aby se jim v budoucnu nezměnila životní úroveň.

6.2 Operacionalizace hypotéz

Aby bylo možné na konci výzkumu zhodnotit, zda byly naše hypotézy pravdivé, či nikoliv, bylo nutné je operacionalizovat. Operacionalizace je rozklad pojmů na jednotlivé dílčí úseky.

- První hypotéza byla operacionalizována na zajištění na stáří a důchodovou reformu (Tabulka 7).
- Druhá hypotéza byla operacionalizována na vlastní zdroje a starobní důchod (Tabulka 8).
- Třetí hypotéza byla operacionalizována na penzijní spoření a daňové odpočty (Tabulka 8).
- Čtvrtá hypotéza byla operacionalizována na životní úroveň a úspory pro vyplácení penze (Tabulka 8).

Díky operacionalizaci byly definovány okruhy našeho zkoumání, na jejichž základě byly formulovány jednotlivé otázky dotazníku. Jako vzor některých otázek se stal výzkum z roku 2006 pro Ministerstvo práce a sociálních věcí, který zkoumal veřejné mínění o českém důchodovém systému. (24)

Tabulka 7 Operacionalizace první výzkumné otázky

Hypotéza	Okruh zkoumání	Otázky dotazníku
Lidé se zajímají o zajištění na stáří i přes negativní postoj k důchodové reformě.	Zajištění na stáří	1. Cítíte se být dostatečně informován/a o možnostech zajištění na stáří?
		2. Odkud čerpáte informace o problematice zajištění na stáří?
		3. Chtěl/a byste se dozvědět o problematice zajištění na stáří více informací?
		4. Z jakých důvodů se nechcete dozvědět něco více o problematice zajištění na stáří?
		5. Zajímal/a jste se někdy o výši svého budoucího starobního důchodu?
		6. Které z následujících možností jste již někdy využil/a pro zjištění výše svého starobního důchodu?
	Důchodová reforma	7. A nyní Vám položíme několik otázek o důchodové reformě. Zajímáte se o problematiku důchodové reformy?
		8. Odkud čerpáte informace o důchodové reformě?
		9. Z jakých důvodů se nezajímáte o důchodovou reformu?
		10. Mělo by podle Vašeho názoru dojít ke změně důchodového systému?
		11. Co si myslíte o zavedení druhého pilíře do důchodového systému?

Zdroj: vlastní zpracování

Tabulka 8 Operacionalizace druhé výzkumné otázky

Hypotéza	Okruh zkoumání	Otázky dotazníku
Více než polovina obyvatel mladší 35 let bude využívat vlastní zdroje při financování starobního důchodu.	Vlastní zdroje	12. Odkládáte část svých volných finančních prostředků za účelem jejich budoucí spotřeby?
		13. Které z níže uvedených finančních produktů nebo způsobů využíváte k ukládání a případnému zhodnocení svých úspor?
		14. Jakou část finančních prostředků, které momentálně spoříte nebo investujete, předpokládáte, že použijete na financování zajištění ve stáří?
		15. Z jakých zdrojů by podle Vás měly být financovány starobní důchody?
	Starobní důchod	16. V jaké výši jako podnikatel / živnostník odvádíte zálohy na sociální pojištění?
		17. Prosíme, uveďte, na jak vysoký státní starobní důchod budete mít nárok?
		18. Prosíme, uveďte, na jak vysoký státní starobní důchod podle Vás budou mít nárok OSVČ odvádějící zálohy na sociální politiku ve výši 1 972 Kč, což je minimální částka, kterou mohou OSVČ odvádět.
		19. Myslíte si, že je spravedlivé, že živnostníci a podnikatelé odvádí méně na sociální politiku, než zaměstnanci?
		Penzijní spoření
21. Přispívá Vám Váš zaměstnavatel na Vaše penzijní spoření?		
22. Chtěl byste, aby Vám zaměstnavatel přispíval na Vaše penzijní spoření?		
23. Kolik si měsíčně spoříte na penzijní spoření?		
Daňové odpočty	24. Prosím, uveďte, kolik si myslíte, že je ročně nutné minimálně naspořit do doplňkového penzijního spoření, abyste měl/a nárok na daňový odpočet v ročním zúčtování daně?	
	25. Uplatňujete daňové odpočty penzijního spoření v ročním zúčtování daně?	
Ekonomicky aktivní lidé nevědí, kolik by si měli spořit, aby se jim v budoucnu nezměnila životní úroveň.	Životní úroveň	26. Myslíte si, že se Vám osobně změní životní úroveň při vstupu do starobního důchodu?
	Úspory pro vyplácení penze	27. Víte, kolik byste si měl/a spořit, aby se Vám v důchodu nezměnila životní úroveň?
		28. Prosíme, uveďte, kolik byste měl/a mít naspořeno, aby Vám mohla být vyplácena ke starobnímu důchodu měsíční penze 4 000 Kč po dobu 15 let?

Zdroj: vlastní zpracování

7 Výsledky dotazníkového šetření

Před uveřejněním dotazníkového šetření byla oslovena společnost Data Collect s.r.o., která se specializuje na telefonické a elektronické dotazování. Vedení společnosti souhlasilo s distribucí připraveného dotazníku mezi své respondenty.

Dotazník byl rozeslán respondentům ve věkovém rozpětí od 20 do 59 let. Díky databázi společnosti byly získány odpovědi od 200 respondentů, z čehož 50 % tvořily ženy a 50 % muži.

Při sběru dat byli jednotliví respondenti rozděleni do čtyř věkových kategorií po 10 letech a každá kategorie byla zastoupena jednou čtvrtinou respondentů. Při hodnocení druhé a třetí hypotézy byly věkové kategorie upraveny, aby bylo možné zhodnotit jednotlivé hypotézy, které se zakládají na mínění populace mladší 35 let. Z celkového počtu respondentů tuto skupinu reprezentuje 71 osob. Dotazníkového šetření se kromě ekonomicky aktivních obyvatel zúčastnilo čtrnáct studentů, šest nezaměstnaných, čtyři osoby v domácnosti, devět lidí na mateřské či rodičovské dovolené a pět důchodců.

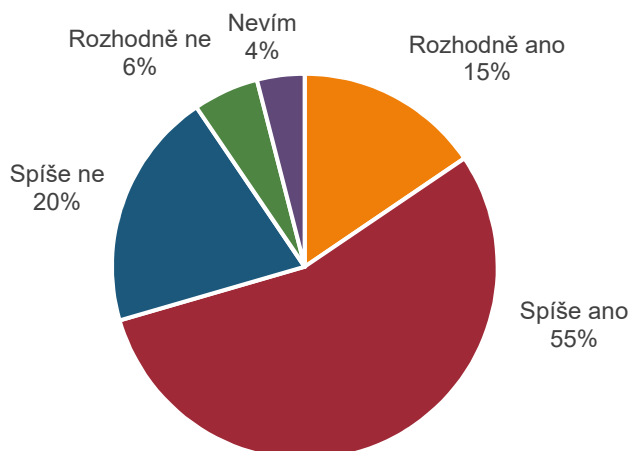
7.1 Výsledky dotazníkového šetření první výzkumné otázky

První hypotéza odpovídá na výzkumnou otázku, do jaké míry znají obyvatelé ČR český důchodový systém a je rozdělena na dva okruhy zkoumání. První okruh zkoumání „zajištění na stáří“ je zjišťován pomocí prvních šesti otázek a druhý okruh zkoumání „důchodové reformy“ je zjišťován pomocí dalších pět otázek. Odpovědi na dotazníkové šetření byly získány od 200 respondentů.

Z dotazníkového šetření vyplynulo, že 70 % respondentů se cítí být dostatečně informováno o možnostech zajištění na stáří, z čehož 15 % se s tímto názorem rozhodně souhlasí. Největší četnost s odpovědí rozhodně souhlasím, byla zaznamenána u věkové kategorie 50 – 59 let. Ve věkové kategorii 20 – 29 let a 30 – 39 let byla největší četnost u možnosti spíše ano, kdy se pro tuto možnost rozhodlo 50 % respondentů. Z celkového počtu 200 respondentů se jich 6 % cítí rozhodně neinformovaných. Oproti průzkumu veřejného mínění z roku 2006, který byl uveřejněn na stránkách Ministerstva práce a sociálních věcí, se zdá, že se informovanost obyvatelstva výrazně zlepšila. V roce 2006 mělo dostatek informací o důchodovém systému pouze 37 % populace. (24)

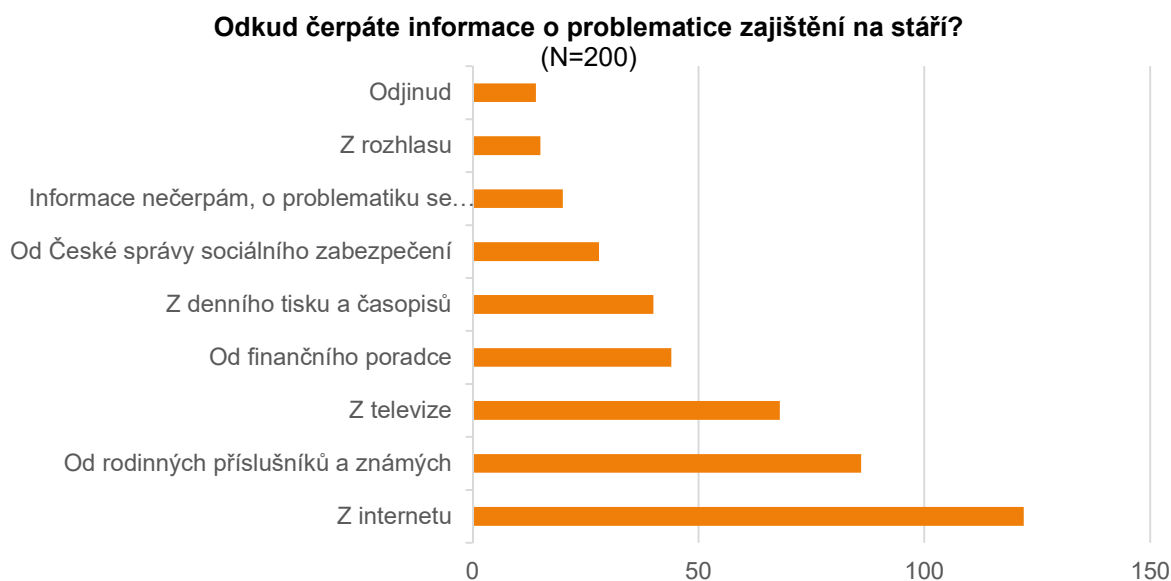
Obrázek 1 Informovanost o zajištění na stáří

Cítíte se být dostatečně informován/a o možnostech zajištění na stáří?
(data v %, N=200)

Nejvíce informací o zajištění na stáří čerpají respondenti z internetu, dále od rodinných příslušníků, známých a z televize. (Obrázek 2) Z celkového počtu respondentů se 10 % z nich o tuto problematiku vůbec nezajímá. S přihlédnutím na věkové kategorie byl nezájem mezi lidmi mladšími 35 let pouze 3,5 %. Ačkoliv lidé starší 50 let se připravují na odchod do penze a měli by mít zájem o informace o zajištění na stáří. Z dotazníkového šetření vyplynulo, že se mezi respondenty vyskytli i jedinci, kteří jsou starší 50 let a nemají zájem o tyto informace (1 %). Při hodnocení rozdílů odpovědí mezi pohlavími lze konstatovat, že ženy čerpají více informace od rodinných příslušníků a známých (o 16 %) a od České správy sociálního zabezpečení (o 8 %).

Obrázek 2 Zdroje informací o zajištění na stáří

Přestože 70 % dotázaných se cítí být úplně či dostatečně informováno, má 68,5 % respondentů stále zájem dozvědět se nové informace o této problematice. Z podrobného zkoumání jednotlivých odpovědí vyplynulo, že ačkoliv se někteří jedinci necítí být dostatečně informováni o zajištění na stáří, 6 % z nich nemá zájem se dozvědět další informace.

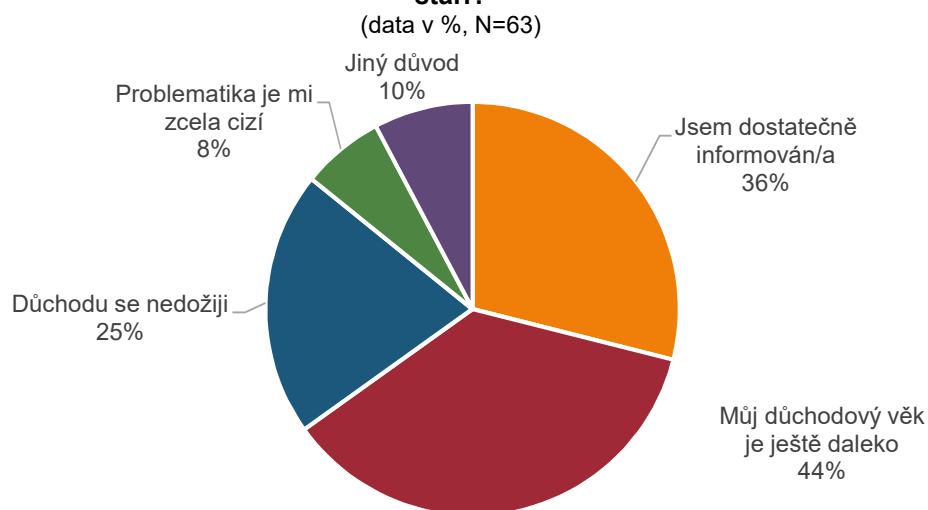
Tabulka 9 Zájem o další informace zajištění na stáří

Chtěl/a byste se dozvědět o problematice zajištění na stáří více informací?		
Možnosti odpovědi	Frekvence	Počet procent
Ano	137	68,5 %
Ne	63	31,5 %
Celkem	200	100,0 %

Více než jedna třetina z 63 respondentů, kteří odpověděli záporně na otázku „Chtěl/a byste se dozvědět o problematice zajištění na stáří více informací?“, se nechce dozvědět více informací o zajištění na stáří, protože si myslí, že má dostatek informací. Téměř polovina respondentů nemá zájem o další informace, protože důchodový věk je pro ně příliš daleko, a jedna čtvrtina respondentů se domnívá, že se důchodového věku nedožije. Respondenti měli možnost zvolit více odpovědí.

Obrázek 3 Důvody nezájmu zajištění na stáří

Z jakých důvodů se nechcete dozvědět více o problematice zajištění na stáří?

Další otázkou bylo zjištěno, že více než polovina respondentů se v minulosti nezajímala o výši svého budoucího starobního důchodu.

Tabulka 10 Zájem o výši starobního důchodu

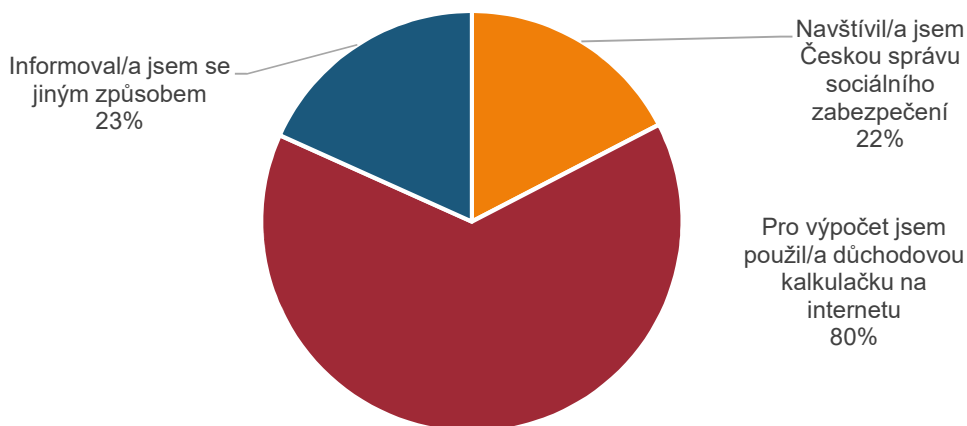
Zajímal/a jste se někdy o výši svého budoucího starobního důchodu?		
Možnosti odpovědi	Frekvence	Počet procent
Ano	93	46,5 %
Ne	107	53,5 %
Celkem	200	100,0 %

Z dotazníkového šetření vyplynulo, že ze 46,5 % respondentů, kteří se zajímali v minulosti o výši svého budoucího starobního důchodu, jich 80 % využilo pro výpočet svého starobního důchodu důchodovou kalkulačku na internetu. Obyvatelé ČR mají možnost jedenkrát ročně využít bezplatně služeb České správy sociálního zabezpečení pro výpočet budoucí penze. Tuto možnost již někdy využila více než jedna pětina respondentů odpovídající na tuto otázku.

Obrázek 4 Zdroje informací pro výši starobního důchodu

Které z následujících možností jste již někdy využil/a pro zjištění výše svého starobního důchodu?

(data v %, N=93)

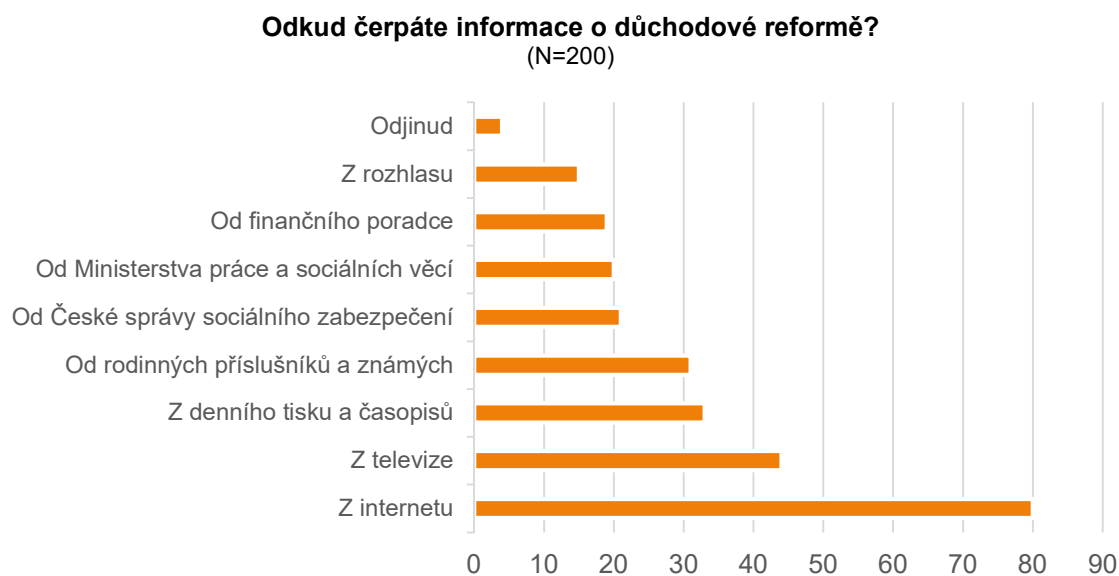
Následujících pět otázek se věnuje problematice důchodové reformy. Více než polovina respondentů se zajímá o problematiku důchodové reformy. Tato otázka byla otázkou filtrační pro zobrazení dalších otázek o důchodové reformě. Respondenti, kteří se zajímají o důchodovou reformu, odpovídali na otázku, „Odkud čerpáte informace o důchodové reformě?“. (Obrázek 5) V opačném případě se respondentům zobrazila otázka „Z jakých důvodů se nezajímáte o důchodovou reformu?“ (Obrázek 6) Respondenti měli možnost zvolit u obou otázek více odpovědí.

Tabulka 11 Zájem o problematiku důchodové reformy

Zajímáte se o problematiku důchodové reformy?		
Možnosti odpovědi	Frekvence	Počet procent
Ano	104	52,0 %
Ne	96	48,0 %
Celkem	200	100,0 %

Stejně jako u otázky zajištění na stáří respondenti nejvíce informací čerpají z internetu, denního tisku a časopisů a dále od rodinných příslušníků a známých. Při hodnocení rozdílů odpovědí mezi pohlavími se ukazuje, že muži oproti ženám čerpají více informací z rozhlasu (o 9 %), internetu (o 14 %) a televize (o 12 %).

Obrázek 5 Zdroje informací o důchodové reformě

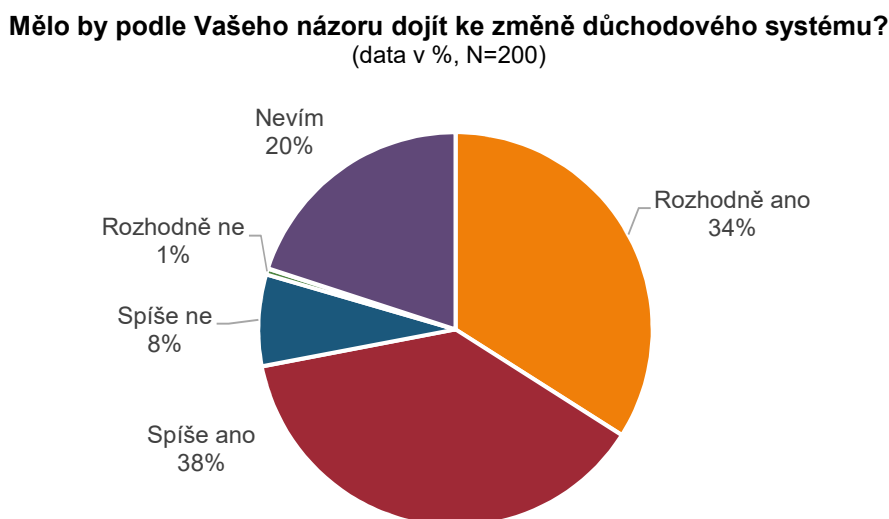
Více než dvě třetiny respondentů, kteří se nezajímají o důchodovou reformu, má pocit, že než půjdou do důchodu, bude důchodová politika odlišná. Dvě pětiny respondentů si myslí, že je důchodový věk pro ně ještě daleko. Polovina respondentů, kteří zvolili možnost, že důchodový věk je pro ně ještě daleko, byla mladší 35 let.

Obrázek 6 Důvody nezájmu o důchodovou reformu

Necelá desetina dotazovaných si myslí, že další důchodová reforma není potřeba. Naopak přes 70 % respondentů se domnívá, že by mělo dojít ke změně v důchodovém systému a jedna pětina nedokáže ohledně potřebnosti důchodové reformy zaujmout stanovisko.

Obrázek 7 Názor na změnu důchodového systému

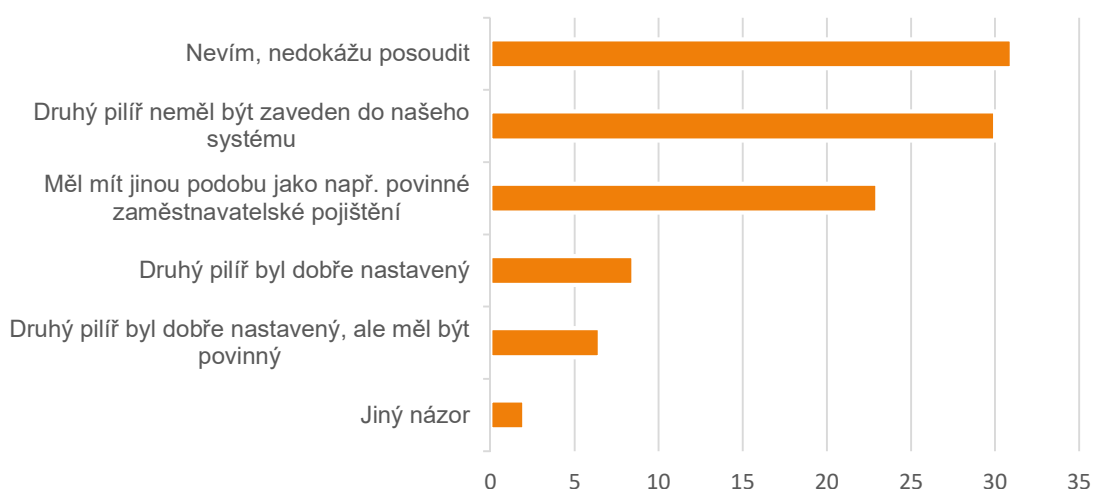

Na otázku týkající se zavedení druhého pilíře do našeho důchodového systému nedokáže odpovědět 31 % respondentů. Téměř stejná část (30 %) respondentů si myslí, že druhý pilíř neměl být zaveden do našeho důchodového systému. Čtvrtina respondentů souhlasí s tím, že druhý pilíř by mohl mít podobu povinného zaměstnavatelského pojištění a čtyři respondenti si

nevybrali ze stanovené nabídky. Jeden z respondentů si myslí, že druhý pilíř měl velmi negativní reklamu a vzhledem k jeho dopředu avizovanému zrušení do něj nemělo smysl vstupovat. Ostatní respondenti, kteří zastávají jiný názor, neshledávají současný bankovní systém za důvěryhodný.

Obrázek 8 Hodnocení druhého pilíře

Co si myslíte o zavedení druhého pilíře do důchodového systému?
(data v %, N=200)

Potvrzená první hypotéza „Lidé se zajímají o zajištění na stáří i přes negativní postoj k důchodové reformě“ pomohla získat odpovědi na první výzkumnou otázku, do jaké míry znají obyvatelé ČR český důchodový systém. Z celkového počtu 200 respondentů se cítí být 141 respondentů dostatečně informováno o problematice zajištění na stáří. Přesto 137 z celkového počtu by se chtělo dozvědět více informací o této problematice. Důchodovou reformu ve formě zavedení druhého pilíře hodnotí více než polovina respondentů negativně a myslí si, že druhý pilíř měl mít jinou podobu, například zaměstnavatelského pojištění. Pouze 15 % respondentů si myslí, že druhý pilíř byl dobře nastavený a měl být případně povinný.

7.2 Výsledky dotazníkového šetření druhé výzkumné otázky

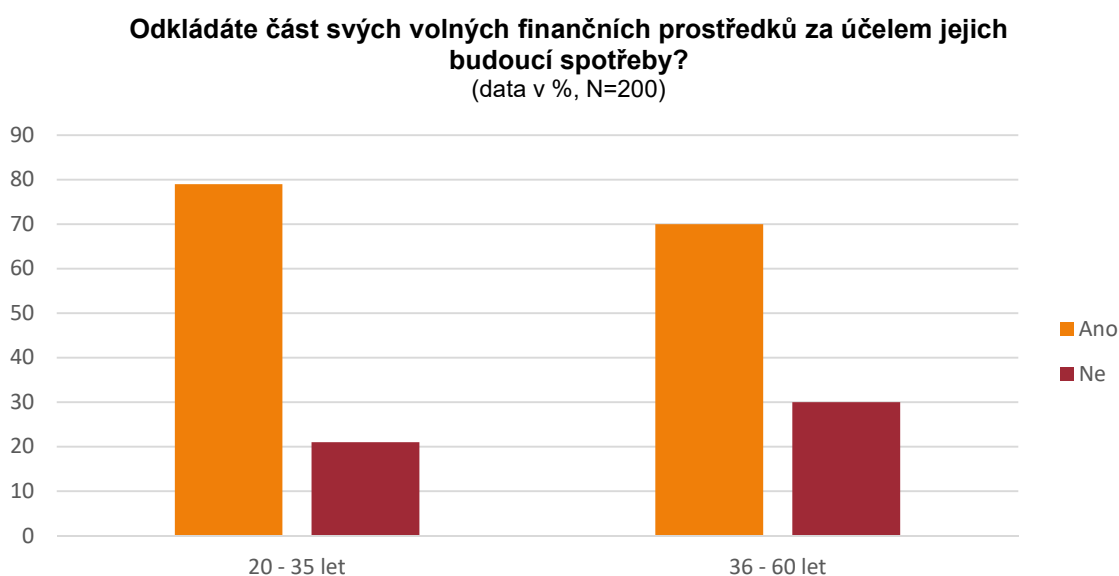
Druhá, třetí a čtvrtá hypotéza odpovídá na výzkumnou otázku, jaká je struktura vlastních úspor ekonomicky aktivních obyvatel ČR. Při analyzování jednotlivých odpovědí u druhé a třetí hypotézy, byli respondenti zařazeni do dvou skupin. První skupinu tvořili respondenti do 35 let včetně a druhou starší 36 let.

7.2.1 Druhá hypotéza - financování starobního důchodu

Druhá hypotéza „více než polovina obyvatel mladší 35 let bude využívat vlastní zdroje při financování starobního důchodu“ je rozdělena na dva okruhy zkoumání „vlastní zdroje“ a „starobní důchody“. Respondenti při hodnocení této hypotézy byli nerovnoměrně rozděleni do dvou věkových kategorií od 20 do 35 let a od 36 do 59 let. Názory první, mladší věkové kategorie reprezentuje 71 respondentů a názory starší věkové kategorie 129 respondentů.

Z dotazníkového šetření vyplynulo, že téměř tři čtvrtiny respondentů si odkládá své volné finanční prostředky za účelem jejich budoucí spotřeby. Největší počet respondentů byl ve věkové kategorii 20 – 35 let, kdy z této kategorie si odkládá volné finanční prostředky téměř 80 % respondentů. Ve věkové kategorii nad 36 let je více respondentů, kteří upřednostňují současnou spotřebu před spotřebou budoucí, jedná se o 30 % respondentů.

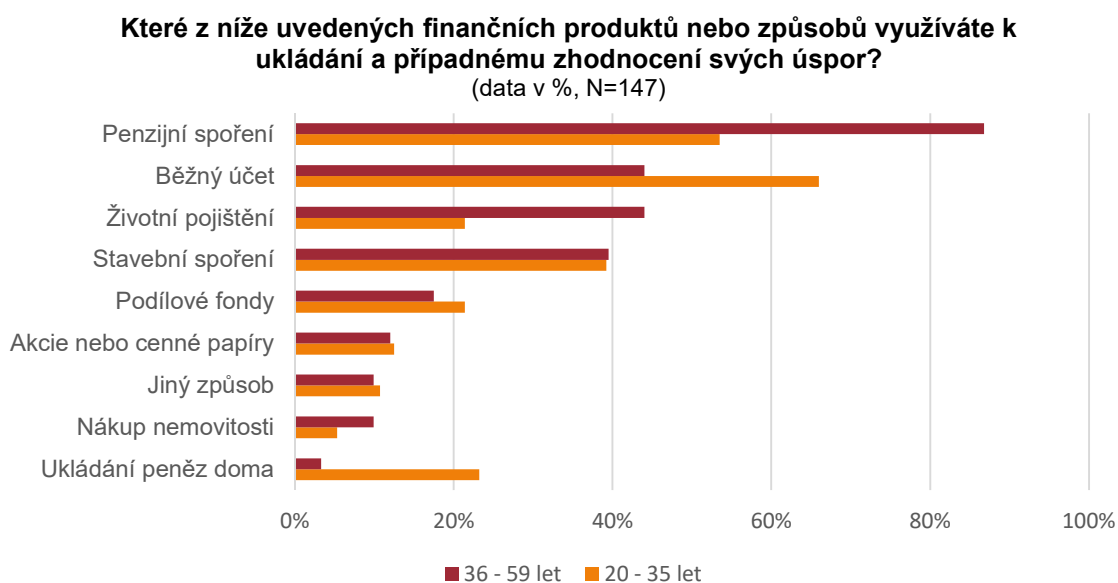
Obrázek 9 Spoření volných finančních prostředků

V návaznosti na předchozí otázku byla respondentům, kteří odkládají část svých finančních prostředků položena otázka, jaké produkty využívají ke zhodnocování svých volných finančních prostředků a jakou část těchto prostředků plánují využít k zajištění na stáří. Věkovou kategorii do 35 let reprezentovalo 56 respondentů a věkovou kategorii starší 36 let 91 respondentů.

Ke zhodnocení svých finančních prostředků respondenti nejčastěji využívají penzijní spoření, životní pojištění, běžný účet a stavební spoření. Významné rozdíly mezi věkovými kategoriemi jsou u penzijního spoření, které celkově využívá 74 % respondentů, a životního pojištění, které celkově využívá 40 % respondentů. Smlouvu o penzijním spoření má ve věkové kategorii do 35 let uzavřeno 54 % respondentů a ve věkové kategorii starší 36 let 87 % respondentů. Druhým nejvyužívanějším produktem je spoření na běžném účtu, které využívá více než polovina (77) respondentů. Ve věkové kategorii do 35 let, se jedná o 66 % respondentů a u osob starších 36 let 44 %. Na třetím místě je stavební spoření, které má uzavřeno více než třetina (58) respondentů a mezi věkovými kategoriemi nejsou odlišnosti. Obě kategorie využívají průměrně ke spoření/investování tento produkt z 39 %. Čtvrtým nejvyužívanějším produktem je uzavírání životních pojistek, které má uzavřeno z věkové kategorie starší 36 let 44 % respondentů. Otázka byla formulována jako *multiple choice*.

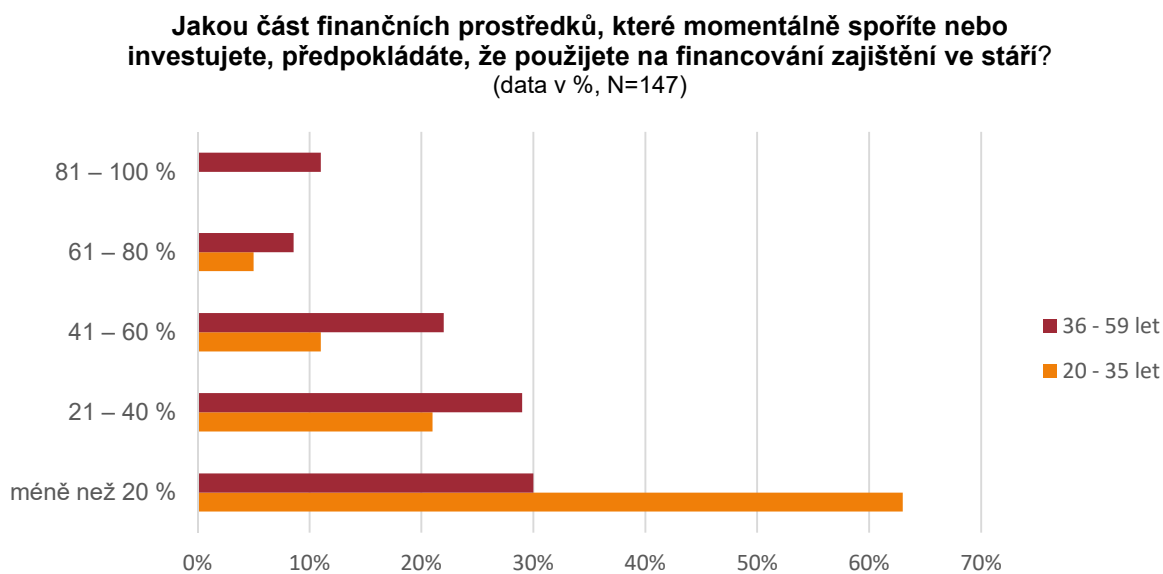
Obrázek 10 Využívané možnosti odkládání finančních prostředků

Stejně jako u předchozí otázky, které produkty nejčastěji využívají ke zhodnocení svých finančních prostředků, tak i u otázky, jak velkou část naspořených finančních prostředků plánují využít k zajištění na stáří, panují mezi věkovými kategoriemi značné rozdíly. Věková kategorie nad 36 let vybírala téměř rovnoměrně mezi možnostmi méně než 20 %, 21 – 40 % a 40 – 61 %. Můžeme zde sledovat určitou korelaci mezi využívanými produkty spoření, kdy dva z nich jsou vázané na dosažení věku. Jedná se o penzijní spoření a životní pojištění, které může být kombinováno se spořením a následným vyplacením v pozdějším věku. Věková kategorie do 35 let plánuje nejčastěji (63 %) využít naspořené prostředky do 20 % k zajištění na stáří,

druhou nejčasnější odpovědí bylo zajištění do maximální výše 40 %, kdy tuto variantu zvolila 21 % respondentů.

Obrázek 11 Využití naspořených prostředků k zajištění ve stáří

Při dotazníkovém šetření bylo zjištěno, že starobní důchod by měl být dle respondentů průměrně z 64 % financován ze státních prostředků. Mezi jednotlivými věkovými kategoriemi nebyl téměř žádný rozdíl v mínění. Kategorie doplňkového penzijního spoření, příspěvky od zaměstnavatele a vlastní úspory by se měly na financování starobních důchodů téměř rovnoměrně podílet z 10 %. Naopak nejmenší část finančních prostředků (2,5 %) by měla být od rodiny a dětí, případně z jiných zdrojů. Mínění na zkoumaném vzorku se příliš nelišilo od výzkumu z roku 1998 učiněného výzkumnou agenturou STEM. (25) Výrazně odlišné parametry byly naměřeny pouze u finančních prostředků od státu, kdy v roce 1998 se populace domnívala, že stát by se měl na financování podílet průměrně pouze z 54 %.

Tabulka 12 Zdroje zabezpečení ve stáří

Z jakých zdrojů by podle Vás měly být financovány starobní důchody?“			
Možnost odpovědi / Věk	Průměrné hodnoty (v %)		
	20 – 35 let	36 – 60 let	Celkem
Základní důchod od státu	59,5	66,4	64,0
Doplňkové penzijní spoření	11,6	11,5	11,6
Příspěvky zaměstnavatele	11,6	9,1	10,0
Vlastní úspory, životní pojistky	10,6	8,7	9,4
Příspěvky rodiny, dětí	4,2	1,4	2,4
Jiné zdroje	2,4	2,9	2,6

Následující čtyři otázky jsou zaměřeny na výši starobního důchodu podnikatelů. Z celkového počtu 200 respondentů na tuto otázku odpovídalo 16 respondentů. Většina těchto respondentů uvedla, že odvádí minimální zálohy na sociální politiku. Třináct z nich splnilo podmínku minimálních odvodů ve výši 1 972 Kč a dva mají vyšší vyměřovací základ. Pouze jeden respondent uvedl, že dobrovolně odvádí vyšší odvody na sociální politiku, avšak ne více než o 2 000 Kč měsíčně.

Tabulka 13 Odvody sociálního pojištění OSVČ

V jaké výši jako podnikatel / živnostník odvádíte zálohy na sociální pojištění?			
Možnost odpovědi / Věk	20 – 35 let	36 – 60 let	Celkem
V minimální výši 1 972 Kč	3	10	13
V minimální výši, můj vyměřovací základ je vyšší	1	1	2
Dobrovolně odvádím více, než mi udává zákon, ale ne více než o 2 000 Kč	0	1	1
Dobrovolně odvádím více, než mi udává zákon, o více než 2 000 Kč	0	0	0
Celkem	4	12	16

Polovina ze 13 respondentů, kteří odvádí minimální zálohy na sociální politiku ve výši 1 972 Kč, neví, na jak vysoký státní starobní důchodu budou mít nárok. (Tabulka 14) V roce 2016 může OSVČ při minimálních odvodech 1 972 Kč očekávat starobní důchod ve výši 6 550 Kč. (Tabulka 5) Žádný z respondentů na tuto otázku neodpověděl správně, i když jak

uvádí Ministerstvo práce a sociálních věcí v letošním roce byl společně s inventurou plateb za loňský rok poslán informační dopis upozorňující na změnu životní úrovně při minimálních odvodech na sociální politiku. (26) Ani zbývající tři podnikatelé, kteří sice odvádí vyšší zálohy, neodpověděli na otázku správně. (Tabulka 15)

Tabulka 14 Povědomí o výši starobního důchodu OSVČ

Prosíme, uveďte, na jak vysoký státní starobní důchod budete mít nárok?			
Možnost odpovědi / Věk	20 – 35 let	36 – 60 let	Celkem
1 700 Kč	1	1	2
5 000 Kč	1	0	1
6 000 Kč	0	1	1
7 000 Kč	0	1	1
8 200 Kč	0	1	1
20 000 Kč	0	1	1
Nevím	1	5	6
Celkem	3	10	13

Tabulka 15 Povědomí o výši starobního důchodu OSVČ

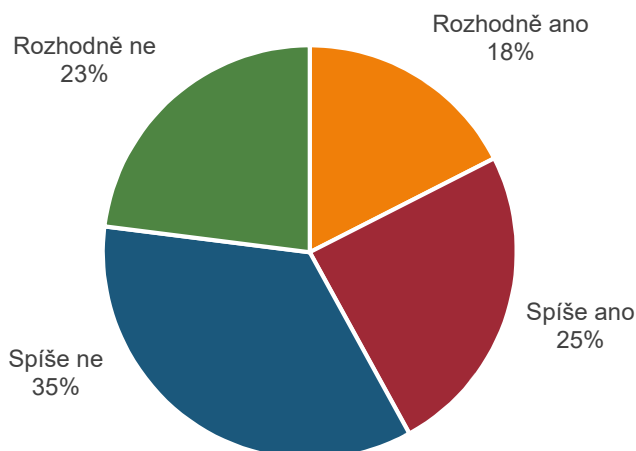
Prosíme, uveďte, na jak vysoký státní starobní důchod podle Vás budou mít nárok OSVČ odvádějící zálohy na sociální politiku ve výši 1 972 Kč, což je minimální částka, kterou mohou OSVČ odvádět.			
Možnost odpovědi / Věk	20 – 35 let	36 – 60 let	Celkem
3 000 Kč	1	0	1
6 000 Kč	0	1	1
Nevím	0	1	1
Celkem	1	2	3

Z výzkumného šetření vyplynulo, že z 200 respondentů se většina shoduje s názorem, že nižší odvody na sociální politiku pro OSVČ nejsou spravedlivé. Pouze 42 % zastává opačný názor a tedy že nižší odvody jsou spravedlivé. Věková kategorie 30 – 39 let a 50 – 59 let se spíše shoduje s názorem, že rozdíly v odvodech jsou spravedlivé, a tento názor zastává 60 % respondentů z kategorie 30 – 39 let a 65 respondentů z věkové kategorie 50 – 59 let.

Obrázek 12 Názory na rozdílné odvody sociální politiky

Myslíte si, že je spravedlivé, že živnostníci a podnikatelé odvádí méně na sociální politiku než zaměstnanci?

(data v %, N=200)

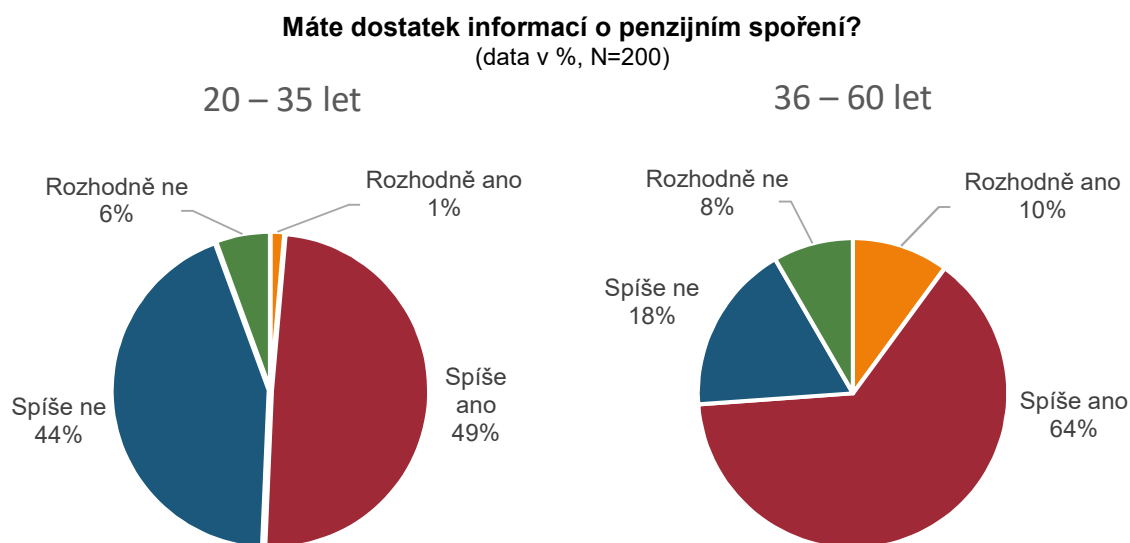

7.2.2 Třetí hypotéza - využívání daňových odpočtů u penzijního spoření

Třetí hypotéza více než 90 % obyvatel mladší 35 let spořících v penzijním spoření nevyužívá daňové odpočty, je rozdělena na okruhy zkoumání „penzijní spoření“ a „daňové odpočty“. Stejně jako u předchozí hypotézy je při hodnocení přihlédnuto na věkové kategorie osob mladších 35 let a starších 36 let.

Dvě třetiny respondentů (65,5 %) se domnívají, že mají dostatek informací o penzijním spoření. Ve věkové kategorii do 35 let má tento pocit polovina respondentů. Odpovědi korelují s tím, kolik respondentů má uzavřeno penzijní spoření. Věková kategorie nad 36 let se cítí lépe informována o penzijním spoření, a tudíž větší počet respondentů má uzavřeno penzijní spoření.

Obrázek 13 Informovanost o penzijním spoření

Dle výzkumu příspěvky na penzijní spoření od zaměstnavatele dostává více než polovina dotazovaných respondentů (56,8 %) z 88 respondentů, kteří mají uzavřenou smlouvu o penzijním spoření a zároveň nejsou podnikateli.

Tabulka 16 Příspěvky zaměstnavatele na penzijní spoření

Příspěvá Vám Váš zaměstnavatel na Vaše penzijní spoření?			
Možnost odpovědi / Věk	20 – 35 let	36 – 60 let	Počet procent celkem
Ano	40 %	61,8 %	56,8 %
Ne	60 %	38,3 %	43,2 %
Celkem respondentů	20	68	100,0 %

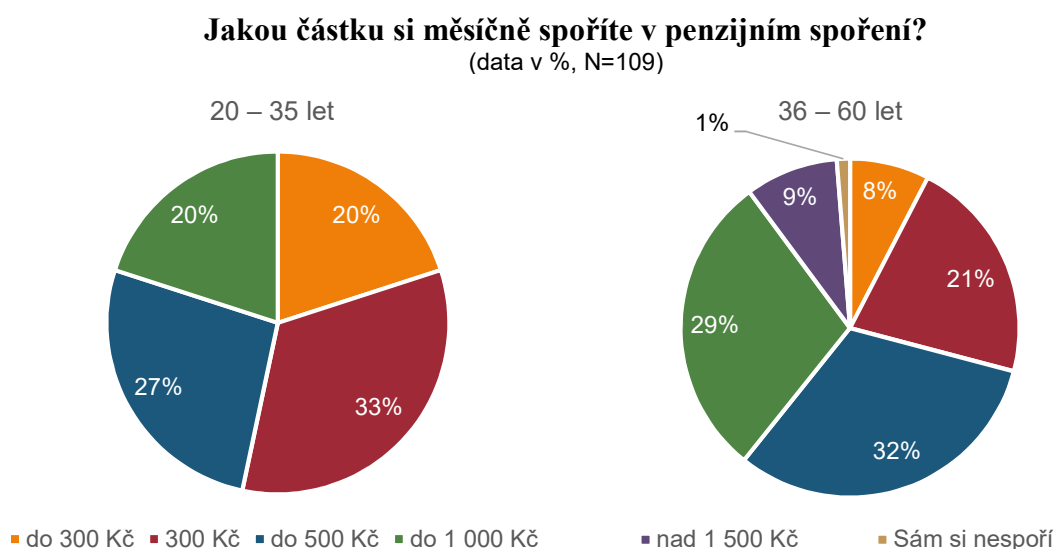
Většina respondentů, kterým zaměstnavatel nepřispívá na penzijní spoření, by chtěla, aby tak činil. Pouze tři respondenti nemají zájem o příspěvky od zaměstnavatele a jeden z 38 nedokáže na otázku odpovědět.

Tabulka 17 Zájem o příspěvky zaměstnavatele na penzijní spoření

Chtěl/a byste, aby Vám zaměstnavatel přispíval na Vaše penzijní spoření?			
Možnost odpovědi / Věk	20 – 35 let	36 – 60 let	Počet procent celkem
Ano	12	22	89,5 %
Ne	0	3	7,9 %
Nevím	0	1	2,6 %
Celkem	12	26	100,0 %

Z dotazníkového šetření vyplynulo, že nejčastěji si spoří respondenti 400 - 500 Kč měsíčně. Ve věkové kategorii nad 36 let si tuto částku spoří 32 % respondentů a ve věkové kategorii do 35 let částku spoří 27 % respondentů. Druhým nejčastějším příspěvkem je hodnota 300 Kč, kterou si spoří jedna třetina respondentů z věkové kategorie do 35 let, a ve věkové kategorii nad 36 let je to jedna pětina respondentů. Při tomto příspěvku mají respondenti nárok na nejvyšší státní příspěvek v poměru ke spořené částce a tedy 90 Kč. Do 1 000 Kč si ve věkové kategorii do 35 let spoří 20 % respondentů a u starších respondentů tuto částku spoří 29 % respondentů. Dle dotazníkového šetření si osoby mladší 35 nespoří vyšší částku než je 1 000 Kč a ztrácí tak nárok na možnost daňových odpočtů. V druhé věkové kategorii si nad 1 000 Kč spoří 9 % respondentů a jeden respondent využívá pouze příspěvky od zaměstnavatele a sám si nespoří.

Obrázek 14 Výše příspěvku penzijního spoření

Na daňové odpočty mají nárok všichni klienti penzijního spoření, kteří za rok naspoří více než 12 000 Kč. Správně na tuto otázku odpověděla necelá čtvrtina (26 ze 109) respondentů, kdy větší povědomí mají respondenti starší 36 let. Filtrační otázkou bylo, že si respondenti část svých finančních prostředků spoří formou penzijního spoření.

Tabulka 18 Nárok na daňový odpočet penzijního spoření

Prosíme, uveďte, kolik si myslíte, že je ročně nutné minimálně naspořit do doplňkového penzijního spoření, abyste měl/a nárok na daňový odpočet v ročním zúčtování daně.			
Možnost odpovědi / Věk	20 – 35 let	36 – 60 let	Celkem
0 – 11 999 Kč	6	20	26
12 000 Kč	4	22	26
12 001 – 24 000 Kč	7	13	20
Více než 24 000 Kč	0	1	1
Nevím	13	23	36
Celkem	30	79	109

Téměř jedna třetina respondentů uvádí, že uplatňuje daňové odpočty penzijního spoření v ročním zúčtování daně. Na daňové odpočty mají nárok pouze účastníci penzijního spoření, kteří si za rok naspoří více než 12 000 Kč. Daňově odpočitatelnou částkou je hodnota nad 12 000 Kč do maximální výše 24 000 Kč.

Tabulka 19 Uplatňování daňových odpočtů penzijního spoření

Uplatňujete daňové odpočty penzijního spoření v ročním zúčtování daně?			
Možnost odpovědi / Věk	20 – 35 let	36 – 60 let	Celkem
Ano	8	25	33
Ne	22	54	76
Celkem	30	79	109

7.2.3 Čtvrtá hypotéza - spoření v závislosti na změnu životní úrovně v penzi

Čtvrtá hypotéza ekonomicky aktivní lidé nevědí, kolik by si měli spořit, aby se jim v budoucnu nezměnila životní úroveň, je rozdělena na okruhy zkoumání „životní úroveň“ a „úspory pro vyplácení penze“. Na otázku životní úrovně při vstupu do důchodu odpovídá první otázka

(*Tabulka 20*) a další dvě otázky se věnují úsporám vyplácených nad rámec státního starobního důchodu.

Z výzkumného šetření vyplynulo, že většina respondentů (70 %) si myslí, že se jim po vstupu do důchodu změní životní úroveň.

Tabulka 20 Změna životní úrovně po vstupu do starobního důchodu

Myslíte si, že se Vám osobně změní životní úroveň při vstupu do starobního důchodu?		
Možnost odpovědi	Frekvence	Počet procent
Rozhodně ano	69	34,5 %
Spíše ano	71	35,5 %
Spíše ne	37	18,5 %
Rozhodně ne	6	3,0 %
Nevím	17	8,5 %
Celkem	200	100,0 %

Ačkoliv většina respondentů uvádí, že si myslí, že se jim po vstupu do důchodu změní životní úroveň, dvě třetiny respondentů neví, kolik by si měli spořit, aby se tomu tak nestalo.

Tabulka 21 Výše úspor ve vztahu k změně životní úrovně v důchodu

Víte, kolik byste si měl/a spořit, aby se Vám v důchodu nezměnila životní úroveň?		
Možnost odpovědi	Frekvence	Počet procent
Ano	70	35,0 %
Ne	130	65,0 %
Celkem	200	100,0 %

Přibližnou částku, kterou je nutné naspořit zjistíme prostřednictvím výpočtu „zásobitel“ (*Kapitola 5.3*). Při požadavku výplaty 4 000 Kč měsíčně a očekávaném zhodnocení úspor 3 % by měla být naspořená částka ve výši přibližně 573 000 Kč. Jako správnou odpověď autorka hodnotí odpovědi mezi hodnotami 550 000 – 600 000 Kč, kdy tuto částku uvedli 4 respondenti. Nejčastěji uváděnou částkou, kterou uvedlo 21 respondentů, bylo 720 000 Kč. Pravděpodobně k výsledku dospěli na základě jednoduchého výpočtu, vynásobením požadované částky krát počet měsíců v roce a počtem 15 let ($4\,000 \times 12 \times 15 = 720\,000$ Kč).

Tabulka 22 Výše naspořené částky pro vyplácení penze 4 000 Kč po dobu 15 let

Prosíme, uveďte, kolik byste měl/a mít naspořeno, aby Vám mohla být vyplácena ke starobnímu důchodu měsíční penze 4 000 Kč po dobu 15 let?		
Možnost odpovědi / Věk	Frekvence	Počet procent
0 – 250 000 Kč	32	16 %
300 000 – 499 000 Kč	9	4,5 %
500 000 Kč	15	7,5 %
550 000 – 600 000 Kč	5	2,5 %
640 000 – 700 000 Kč	8	4,0 %
720 000 Kč	21	10,5 %
750 000 – 1 000 000 Kč	29	14,5 %
Více než 1 000 000 Kč	8	4,0 %
Nevím	73	36,5 %
Celkem	200	100,0 %

Otázka struktury vlastních úspor ekonomicky aktivních obyvatel ČR, byla zodpovězena třemi hypotézami, kdy dvě z nich byly potvrzeny a jedna z nich byla vyvrácena.

Hypotéza více než polovina obyvatel mladší 35 let bude využívat vlastní zdroje při financování starobního důchodu, byla vyvrácena. Při dotazníkovém šetření bylo zjištěno, že věková kategorie do 35 let se výrazně neliší v názorech od druhé věkové kategorie a stát by se tedy měl dle mínění respondentů podílet na financování starobního důchodu podílet z 60 %. Další finanční prostředky z vlastních úspor, penzijního spoření a příspěvků od zaměstnavatele by se měli na jejím financování podílet rovnoměrně z 10 %.

Hypotéza více než 90 % obyvatel mladší 35 let spořících v penzijním spoření nevyužívá daňové odpočty, byla potvrzena. Ačkoliv osm respondentů mladších 35 let uvedlo, že uplatňuje daňové odpočty penzijního spoření při ročním zúčtování daně, tak dle měsíčních příspěvků na odpočet nemá žádný z nich nárok. Na daňové odpočty ze 109 respondentů, kteří se účastní penzijního spoření, má nárok pouze sedm respondentů, kteří jsou starší 36 let.

Čtvrtá hypotéza „ekonomicky aktivní lidé nevědí, kolik by si měli spořit, aby se jim v budoucnu nezměnila životní úroveň“ byla potvrzena. Většina respondentů (70 %) si myslí, že se jim po vstupu do důchodu změní životní úroveň. Zhruba stejný počet respondentů nedokáže určit, kolik by si měli spořit, aby ke změně životní úrovně nedošlo. Potvrzením tohoto faktu byla poslední otázka dotazníku, kdy měli respondenti určit, jak vysoká částka je nutná k měsíční výplatě 4 000 Kč po dobu 15 let. Přibližnou částku dokázali určit pouze čtyři respondenti z dvou set.

8 Závěr

Důchodový systém je jeden ze základních pilířů sociálního systému a shoda napříč politickými stranami je podmínkou jeho úspěchu. Odborná veřejnost radí diverzifikovat finanční prostředky zajištění na stáří a nespolehat se pouze na průběžný systém, který se na základě demografických křivek bude v budoucnu potýkat s nedostatkem finančních prostředků. Dalšími formami financování by měly být povinný fond, dobrovolný fond, zaměstnanecký fond a soukromé spoření. Povinný fond může mít formu individuálního penzijního spoření nebo zaměstnavatelského pojištění. Dobrovolný fond je u nás zaveden pod názvem dobrovolného penzijního spoření a účastní se ho 42 % ekonomicky aktivních obyvatel. Zaměstnanecký fond u nás není prozatím legislativně ošetřen, i když některé firmy svým zaměstnancům toto spoření nabízí jako benefit.

Důchodový systém je v ČR postaven na třech pilířích. První pilíř důchodového systému je průběžně financovaný a je založen na principu redistribuce. Po druhé světové válce se stal nejrozšířenějším způsobem financování důchodového systému. Druhý pilíř je stále součástí důchodového systému, ale není možné již do něho od června 2015 vstupovat a třetí pilíř důchodového systému tvoří dobrovolné penzijní spoření, kdy účastníci mají nárok na příspěvek od státu a investované finanční prostředky jsou více chráněné, než je tomu u jiných forem individuálního spoření.

Nejen odborná veřejnost, ale také nadnárodní organizace jako je Evropská unie nebo Světová banka se snaží napomoci jednotlivým vládám, jak zajistit dostatek finančních prostředků pro výplatu penzí. V roce 1994 se svým návrhem na řešení důchodové politiky vstoupila do povědomí Světová banka, která radila na základě zavedeného důchodového systému v Chile diverzifikaci do třípilířového systému a do popředí staví soukromé zajištění, tedy druhý pilíř.

Nejen na doporučení světové banky, ale i dalších organizací byl na Slovensku a v Polsku zaveden druhý pilíř dříve než u nás. Při zavedení druhého pilíře se tak mohla naše vláda inspirovat zkušenostmi právě z těchto států. Na Slovensku byl zaveden druhý pilíř v roce 2005 a na základě odváděného procentního podílu byl hodnocen jako jeden z nejdůležitějších v celé Evropě. Celkový odvod z hrubé mzdy na sociální politiku je na Slovensku 18 % a účastníci druhého pilíře odváděli polovinu této částky soukromým institucím. Polsko svůj důchodový systém diverzifikovalo dříve než Slovensko, a to již v roce 1999. Při vstupu do druhého pilíře

účastníci odváděli 7,3 % z hrubé mzdy soukromým institucím. V roce 2011 a 2012, tedy dříve než bylo možné u nás vstoupit do druhého pilíře, se vlády na Slovensku a v Polsku potýkaly s problémy financování penzí a dospěly k úpravě poměru odvodu mezi prvním a druhým pilířem. V současné době odvádí účastníci v Polsku a na Slovensku zhruba 2 % z hrubé mzdy a počet účastníků se od zavedení razantně snížil. Na základě těchto zkušeností a negativní reklamy nebyla u nás účast ve druhém pilíři tak vysoká jako v sousedních státech. Z dotazníkového šetření vyplynulo, že i když se více než polovina zajímá o důchodovou reformu, tak pouze 15 % si myslí, že zrušený druhý pilíř byl dobře nastavený.

Třetí pilíř důchodového systému je založen na dobrovolném spoření jednotlivých účastníků nad rámec povinných odvodů. První smlouvu o penzijním připojištění měli zájemci možnost v České republice uzavřít v lednu 1994. Jednalo se o starší typ dobrovolného penzijního spoření, který je doposud součástí systému pod názvem penzijní připojištění. V roce 2015 byl přijat zákon, který nastavil obdobné podmínky pro penzijní připojištění i dobrovolné penzijní spoření. Aby stát podpořil tento druh spoření na stáří, nabízí účastníkům státní příspěvek a daňové zvýhodnění jak účastníkům, tak i zaměstnavatelům, kteří přispívají na penzi jednotlivým účastníkům. Většina účastníků si spoří nižší částku a dosáhnou jen na státní příspěvek. Dle Ministerstva financí si účastníci průměrně měsíčně spoří 722 Kč, při této výši příspěvku nevzniká nárok na daňový odpočet. Tento fakt potvrdilo i výzkumné šetření, na jehož základě má nárok na daňový odpočet sedm respondentů ze 109.

Na základě teoretické části bylo provedeno dotazníkové šetření, které mělo zhodnotit, jak se ekonomicky aktivní obyvatelé České republiky připravují na dobu, kdy budou pobírat penzi. Výzkumného šetření se zúčastnilo 200 respondentů ve věku od 20 do 59 let. Jednotliví respondenti byli rozděleni do čtyř věkových skupin od 20 do 29 let, od 30 do 39 let, od 40 do 49 let a od 50 do 59 let. Každou věkovou kategorii tvořila jedna čtvrtina respondentů a zároveň byly jednotlivé kategorie genderově vyvážené. Respondenti byli vybíráni tak, aby částečně kopírovali populaci ekonomicky aktivních obyvatel.

Při hodnocení jednotlivých otázek nebyl brán zřetel na pohlaví, protože výzkum ukázal, že rozdíly v názorech mezi pohlavími jsou minimální. Odchytky nad 5 % byly zaznamenány pouze u otázek týkajících se zdrojů informací o problematice zajištění na stáří, kde ženy více čerpají informace od rodinných příslušníků, známých a České správy sociálního zabezpečení, a důchodové reformě, kde muži čerpají více informací z rozhlasu, internetu a televize.

První výzkumné otázce (do jaké míry znají obyvatelé ČR český důchodový systém) se věnovala první potvrzená hypotéza. Z celkového počtu 200 respondentů se cítí být 141 respondentů dostatečně informováno o problematice zajištění na stáří. Přesto 137 z celkového počtu by se chtělo dozvědět více informací. Pouze 15 % respondentů si myslí, že druhý pilíř byl dobře nastavený a měl být případně povinný. Téměř polovina všech respondentů se v minulosti zajímala o výši svého budoucího starobního důchodu, kdy pro zjištění její výše byla nejčastěji využívána důchodová kalkulačka na internetu. Z dotazníkového šetření vyplynulo, že i když se více než polovina zajímá o důchodovou reformu, tak pouze zmíněných 15 % si myslí, že zrušený druhý pilíř byl dobře nastavený. Zbylí respondenti byli téměř rovnoměrně rozvrstveni mezi možnosti, že druhý pilíř měl mít jinou podobu, například povinného zaměstnavatelského pojištění, nebo neměl být nikdy zaveden do našeho systému. Stejná část respondentů nedokáže k zavedení druhého pilíře zaujmout stanovisko.

Výzkumná otázka (jaká je struktura vlastních úspor ekonomicky aktivních obyvatel ČR) byla zodpovězena třemi hypotézami, kdy dvě z nich byly potvrzeny a jedna z nich byla vyvrácena. Vyvrácenou hypotézou bylo, „více než polovina obyvatel mladší 35 let bude využívat vlastní zdroje při financování starobního důchodu“. Pro zodpovězení této hypotézy byli respondenti rozděleni do dvou věkových kategorií do 35 let a od 36 let. Věková kategorie do 35 let se výrazně neliší v názorech od respondentů starších 36 let, a stát by se měl, dle odpovědi respondentů, na financování starobního důchodu podílet z 60 %. Další finanční prostředky z vlastních úspor, penzijního spoření a příspěvků od zaměstnavatele by se měly na jejím financování podílet rovnoměrně z 10 %.

Volné finanční prostředky za účelem budoucí spotřeby si odkládají tři čtvrtiny respondentů. Ke zhodnocení svých finančních prostředků respondenti nejčastěji využívají penzijní spoření, životní pojištění, běžný účet a stavební spoření. Významné rozdíly mezi věkovými kategoriemi jsou u penzijního spoření, které celkově využívá 74 % respondentů, a životního pojištění, které celkově využívá 40 % respondentů. Vyšší počet účastníků penzijního spoření ve věkové kategorii nad 36 let, koreluje s odpověďmi respondentů, zda mají dostatek informací o penzijním spoření. Ve věkové kategorii nad 36 má dostatek informací o penzijním spoření 74 % respondentů a smlouvu o penzijním spoření má uzavřeno 87 % respondentů. Ve věkové kategorii do 35 let je menší informovanost (50 %) o penzijním spoření a smlouvu má uzavřenou 54 % respondentů. Druhým nejvyužívanějším produktem je spoření na běžném účtu, které využívá více než polovina (77 ze 147) respondentů. Ve věkové kategorii do 35 let, se jedná

o 66 % respondentů a u osob starších 36 let 44 %. Na třetím místě je stavební spoření, které má uzavřeno více než třetina (58) respondentů a mezi věkovými kategoriemi nejsou odlišnosti. Obě kategorie využívají průměrně ke spoření/investování tento produkt z 39 %. Čtvrtým nejvyužívanějším produktem je uzavírání životních pojistek, které má uzavřeno z věkové kategorie starší 36 let 44 % respondentů.

Většina respondentů mladších 35 let (63 %) plánuje naspořené finanční prostředky použít na zajištění na stáří do maximální výše 20 %. Volby věkové kategorie nad 36 let byly téměř rovnoměrně rozděleny mezi možnosti: méně než 20 %, 21 – 40 % a 41 – 60 %. Jedenáct procent respondentů starších 40 let plánuje využití naspořené prostředky z 80 – 100 % k financování starobního důchodu. V odpovědích respondentů starších 36 let můžeme sledovat závislost mezi využívanými produkty spoření s plánovaným využitím naspořených finančních prostředků v penzi. Nejvyužívanějšími produkty pro odkládání finančních prostředků jsou v této kategorii penzijní spoření a životní pojištění, kdy u obou produktů je možnost výběru naspořené částky vázána na dosažený věk. To může být jedním z důvodů, proč respondenti starší 36 let plánují spořené částky více využít k zajištění na stáří, než respondenti mladší 35 let.

Podnikatelé, kteří se účastnili dotazníkového šetření, nemají povědomí, na jak vysoký státní starobní důchod mají nárok, a to přestože Ministerstvo práce a sociálních věcí na svých stránkách uvádí, že do konce února 2016 rozeslalo jednotlivým OSVČ dopisy, v kterých úředníci ministerstva upozorňovali na rozdílnost ve starobních důchodech mezi OSVČ a zaměstnanci. (26) Na základě důchodové kalkulačky na stránkách Ministerstva práce a sociálních věcí mají OSVČ v roce 2016 nárok na důchod ve výši 6 550 Kč při minimálních odvodech 1 972 Kč. Dle zákona musí zaměstnavatel za své zaměstnance odvádět příspěvek na sociální pojištění. Tento odvod je celkově vyšší než u OSVČ a zaměstnancům vzniká nárok na vyšší budoucí důchod. Zaměstnanec s minimální mzdou má nárok na důchod 8 579 Kč a zaměstnanec s průměrnou mzdou má nárok na důchod ve výši téměř 12 000 Kč.

Ačkoliv osm respondentů mladších 35 let uvedlo, že uplatňuje daňové odpočty penzijního spoření při ročním zúčtování daně, tak dle měsíčních příspěvků na odpočet nemá žádný z nich nárok. Na daňové odpočty ze 109 respondentů, kteří se účastní penzijního spoření, má nárok pouze sedm respondentů, kteří jsou starší 36 let.

Většina respondentů (70 %) si myslí, že se jim po vstupu do důchodu změní životní úroveň. Zhruba stejný počet respondentů nedokáže určit, kolik by si měli spořit, aby ke změně životní úrovně nedošlo. Potvrzením tohoto tvrzení byla poslední otázka dotazníku, kdy měli respondenti určit, jak vysoká částka je nutná k měsíční výplatě 4 000 Kč po dobu 15 let. Přibližnou částku dokázali určit pouze 4 respondenti z dvou set.

Vlády jednotlivých evropských zemí se snaží nalézt vhodný systém pro své občany a v dnešní globalizované době to není jednoduchý úkol. Pravidla sociálního systému musí být nastavena tak, aby nedemotivovala daněmi podnikatele v jejich úsilí a zároveň velkorysími dávkami nebrala pracujícím chuť do práce. (7) Na základě popsaných sociálních modelů je patrné, že pohled jednotlivých států na zajištění svých občanů je odlišný. Pokud by v budoucnu došlo k přibližování jednotlivých systémů ve státech Evropské unie, bylo by možné zpracovat jednotnou sociální politiku. V současné době jsou sociální politiky jednotlivých států tak odlišné, že přechod na jednotný systém by byl pro jednotlivé státy neúnosný a setkal by se s odporem veřejnosti.

9 Seznam použitých zdrojů

1. Česká správa sociálního zabezpečení. *www.cssz.cz*. [Online] 27. duben 2016. [Citace: 7. říjen 2016.] <http://www.cssz.cz/cz/o-cssz/informace/media/tiskove-zpravy/tiskove-zpravy-2016/20160427-11-400-korun-takova-byla-prumerna-vyse-starobniho-duchodu-v-prvnim-ctvrtleti-2016.htm>.
2. Míra ekonomické aktivity podle věkových skupin a vzdělání. *Český statistický úřad*. [Online] 29. červenec 2016. [Citace: 19. říjen 2016.] <https://www.czso.cz/documents/10180/32846277/25013016168.pdf/55456bc2-42f6-4964-82b8-b869493d1285?version=1.0>.
3. CAWI – Computer Assisted Web Interviewing. *www.mediaguru.cz*. [Online] 2015. [Citace: 9. září 2016.] <http://www.mediaguru.cz/medialni-slovník/cawi-computer-assisted-web-interviewing/>.
4. Chytré telefony zvyšují počet uživatelů internetu. *Český statistický úřad*. [Online] 2. květen 2016. [Citace: 13. říjen 2016.] <https://www.czso.cz/csu/czso/chytre-telefony-zvysuji-pocet-uzivatelu-internetu>.
5. Majerová, Eva a Majer, Emerich. *Empirický výzkum v sociologii venkova a zemědělství část II*. Praha : Česká zemědělská univerzita, 2007. ISBN 978-80-213-1671-3.
6. Krebs, Vojtěch a kolektiv. *Sociální politika*. 4., přeprac. a aktualiz. vyd. Praha : ASPI, 2007. str. 503. ISBN 978-80-7357-276-1.
7. KELLER, Jan. *Soumrak sociálního státu*. Praha : Sociologické nakladatelství, 2005. ISBN 80-86429-41-5.
8. VEČEŘA, Miloš. *Sociální stát: východiska a přístupy*. Studijní texty. Praha : Sociologické nakladatelství (SLON), 2001. str. 112. Sv. 4. ISBN 80-85850-16-8.
9. DUCHODOVA-KOMISE.CZ Odborná komise pro důchodovou reformu. [Online] 2014. www.duchodova-komise.cz.
10. ČESKO. Zákon č. 155 / 1995 Sb., o důchodovém pojištění. *www.mpsv.cz*. [Online] 30. červen 1995. [Citace: 8. říjen 2016.] Dostupný také z: http://www.mpsv.cz/ppropo.php?ID=z155_1995o.
11. Konec II. pilíře: Penzijní fondy upravují portfolia, k návalu spekulantů nedošlo. *Česká televize*. [Online] 18. srpen 2015. [Citace: 22. říjen 2016.] <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/ekonomika/1569023-konec-ii-pilire-penzijni-fondy-upravuji-portfolia-k-navalu-spekulantu-nedoslo>.
12. ČESKO. Zákon č. 377 / 2015 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o ukončení důchodového spoření. *aplikace.mvcr.cz*. [Online] 10. prosinec 2015. [Citace: 9. říjen 2016.] <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/ViewFile.aspx?type=c&id=15962>. ISSN 1211-1244.
13. Česká správa sociálního zabezpečení. *www.cssz.cz*. [Online] 15. červenec 2016. [Citace: 12. říjen 2016.] http://www.cssz.cz/NR/rdonlyres/47EFD7B2-0DCF-4B28-B2E1-E322A395FB19/12408/TZ_vybrane_ukazatele_CSSZ_IIQ2016_15072016_1.pdf.
14. noviny Ministerstva práce a sociálních věcí ČR. *www.mpsv.cz*. [Online] 12. únor 2016. [Citace: 12. říjen 2016.] http://www.mpsv.cz/files/clanky/24060/Prace_socpol_02_16.pdf.

15. Kalkulačka k důchodové reformě. *www.mpsv.cz*. [Online] [Citace: 12. říjen 2016.] duchodovakalkulacka.mpsv.cz/www.
16. VOSTATEK, Jaroslav. Penze a velký národohospodářský manévr. *is.muni.cz*. [Online] 3. květen 2010. [Citace: 6. říjen 2016.] http://is.muni.cz/el/1456/jaro2010/MKV_VESP/um/11670801/Vostatek.pdf.
17. Ministerstvo práce, sociálních věcí a rodiny Slovenskej republiky. *www.employment.gov.sk*. [Online] 2013. [Citace: 15. leden 2016.] <http://www.employment.gov.sk/sk/socialne-poistenie-dochodkovy-system/dochodkovy-system/ii-pilier-starobne-dochodkove-sporenie/>.
18. Tůma, Ondřej. Druhý pilíř startuje. Jak se mu vede u sousedů? *www.penize.cz*. [Online] 2. leden 2013. [Citace: 17. leden 2016.] <http://www.penize.cz/duchody/247524-druhy-pilir-startuje-jak-se-mu-vede-u-sousedu>.
19. Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej. *www.mpips.gov.pl*. [Online] 2015. [Citace: 16. leden 2016.] <http://www.mpips.gov.pl/ubezpieczenia-spoeczne/ubezpieczenie-emerytalne/skladka-na-ubezpieczenie-emerytalne/>.
20. bontool. Evropská komise. *ec.europa.eu*. [Online] 2009. [Citace: 11. říjen 2016.] <http://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=743&langId=en>.
21. Evropská Komise. Sdělení komise ze dne 3. 3. 2010 k Evropa 2020 - Strategie pro inteligentní a udržitelný růst podporující začlenění. [Online] [Citace: 25. říjen 2016.] <http://www.mmr.cz/getmedia/7c31b211-1a5a-46a8-b6bd-151b72dc94ec/EU2020-CJ.pdf>.
22. ČESKO, Vláda. Usnesení vlády České republiky ze dne 25. listopadu 2010 č. 35 k Zelené knize – Na cestě k přiměřeným, udržitelným a spolehlivým důchodovým systémům v Evropě. [Online] [Citace: 25. říjen 2016.] <http://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=67111>.
23. Disman, Miroslav. *Jak se vyrábí sociologická znalost: Příručka pro uživatele*. Praha : Univerzita Karlova v Praze, Nakladatelství Karolinum, 2002. ISBN 80-246-0139-7.
24. Ministerstvo práce a sociálních věcí. *Zavedení pravidelného výzkumu veřejného mínění o českém důchodovém systému*. [Online] 12. červen 2006. [Citace: 3. listopad 2016.] http://www.mpsv.cz/files/clanky/3065/verejne_mineni.pdf.
25. Brátková, Jitka. Jak si lidé představují svůj život ve stáří a jeho finanční zabezpečení? *STEM*. [Online] 10. říjen 1998. [Citace: 4. listopad 2016.] <https://www.stem.cz/jak-si-lide-predstavuji-svuj-zivot-ve-stari-a-jeho-financni-zabezpeceni/>.
26. MPSV upozorňuje OSVČ na riziko nízkého důchodu. *Ministerstvo práce a sociálních věcí*. [Online] 18. únor 2016. [Citace: 4. listopad 2016.] <http://www.mpsv.cz/cs/24129>.
27. *Ministerstvo zahraničí ČR*. [Online] 2015. http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/evropa/polsko/.
28. Rudolfová, Veronika. DUCHODOVA-KOMISE.CZ Odborná komise pro důchodovou reformu. *www.duchodova-komise.cz*. [Online] červen 2014. [Citace: 5. říjen 2016.] <http://duchodova-komise.cz/wp-content/uploads/2014/07/V.-Rudolfova%20A1-Historie-v%20BDvoje-d%20AFchodov%20A9ho-syst%20A9mu-v-%208CR-%208Derven-2014.pdf>.
29. 9 financování sociálního zabezpečení. *www.is.vsfs.cz*. [Online] 26. únor 2013. [Citace: 5. říjen 2016.] https://is.vsfs.cz/el/6410/leto2013/B_VF_B/VF-9.pdf.

30. Česká správa sociálního zabezpečení. *www.cssz.cz*. [Online] prosinec 2015. [Citace: 6. říjen 2016.] <http://www.cssz.cz/cz/duchodove-pojisteni/davky/vypocet-a-vyplata-duchodu/vypocet-a-vyplata-duchodu.htm>.
31. ČESKO. Zákon č. 426 / 2011 Sb., o důchodovém spoření. *aplikace.mvcr.cz*. [Online] 6. listopad 2011. [Citace: 9. říjen 2016.] Dostupný také z: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/ViewFile.aspx?type=c&id=6079>. ISSN 1211-1244.
32. Olecká, Ivana a Ivanová, Kateřina. METODOLOGIE VĚDECKO-VÝZKUMNÉ ČINNOSTI. *Univerzita Hradec Králové*. [Online] 2010. [Citace: 20. říjen 2016.] <https://www.uhk.cz/cs-CZ/Download?DocumentId=20732>.
33. WORLD BANK. Averting the Old Age Crisis: Policies to Protect the Old and Promote Growth. [Online] 1994. [Citace: 16. duben 2016.] <http://documents.worldbank.org/curated/en/973571468174557899/pdf/multi-page.pdf>. ISSN 1020-0851.
34. Potůček, Martin, Mašková, Miroslava a kol. *Česká republika - trendy, ohrožení, příležitosti*. Praha : Karolinum, 2009. ISBN 978-80-246-1655-1.
35. ČESKO. Zákon č. 427 / 2011 Sb., o doplňkovém penzijním spoření. *www.zakonyprolidi.cz*. [Online] 6. listopad 2011. [Citace: 9. říjen 2016.] Dostupné také z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2011-427>.
36. ČESKO. Zákon č. 376 / 2015 Sb., o ukončení důchodového spoření. *aplikace.mvcr.cz*. [Online] 10. prosinec 2015. [Citace: 9. říjen 2016.] Dostupný také z: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/ViewFile.aspx?type=c&id=15962>. ISSN 1211-1244.

Přílohy

Dotazník pro účely diplomové práce na téma: „Sociální zabezpečení ve stáří“

Cílem dotazníkového šetření je zjistit, jak se obyvatelé České republiky připravují na dobu, kdy budou mít nárok na pobírání starobní penze. U každé otázky zvolte jednu odpověď, pokud není uvedeno jinak. Některé z otázek se Vás ptají na Váš názor. Neexistuje správná ani špatná odpověď, cílem dotazníkového šetření je zjistit, co si o problematice myslíte právě vy. Když si nebudete jistí svou odpovědí, zvolte variantu, která odpovídá co nejvíce vašemu názoru v tuto chvíli. Mějte na paměti, že Váš názor a vědomosti o dané problematice jsou cílem výzkumu, proto se před a při vyplňování se s nikým neradíte. Vyplnění dotazníku Vám zabere cca 20 minut Vašeho času.

Legenda:

V dotazníkovém šetření se setkáte s pojmy českého důchodového systému dle platné legislativy, který je tří pilířový.

1. První pilíř – v otázkách **STAROBNÍ DŮCHOD** - povinné odvody sociální politiku (SP) za zaměstnance odvádí zaměstnavatel, OSVČ odvádí příspěvek prostřednictvím záloh na sociální politiku SP. Jedná se o průběžný systém financování důchodů, ze kterého jsou financovány státní starobní důchody.
2. Druhý pilíř – důchodové spoření - do druhého pilíře není možné vstupovat ani do něj odvádět finanční prostředky – byl zrušen současnou vládou
3. Třetí pilíř – v otázkách **PENZIJNÍ SPOŘENÍ** - doplňkové penzijní spoření (zahrnuje i penzijní připojištění) při splnění podmínek má účastník nárok na státní příspěvek a daňové zvýhodnění při ročním zúčtování daně.

Vaše pohlaví

Muž žena

Věk

.....

Nejvyšší dosažené vzdělání

Základní výuční list středoškolské s maturitou vyšší odborné vysokoškolské

Počet dětí

- a) 0
- b) 1
- c) 2
- d) 3 a více

Jaká je Vaše hlavní ekonomická aktivita?

- a) řadový zaměstnanec
- b) zaměstnanec s 5 a méně podřízenými
- c) zaměstnanec s více než 5 podřízenými
- d) samostatný živnostník, OSVČ
- e) podnikatel se zaměstnanci
- f) svobodná povolání (lékař, právník...)
- g) student
- h) nezaměstnaný
- i) v domácnosti

- j) mateřská / rodičovská dovolená / trvalá péče o dítě
- k) v důchodu

- 1) **Cítíte se být dostatečně informován/a o možnostech zajištění na stáří?**
 - a. Rozhodně ano
 - b. Spíše ano
 - c. Spíše ne
 - d. Rozhodně ne
 - e. Nevím

- 2) **Odkud čerpáte informace o problematice zajištění na stáří?** Možnost více odpovědí.
 - a. Z televize
 - b. Z denního tisku a časopisů
 - c. Z rozhlasu
 - d. Z internetu
 - e. Od finančního poradce
 - f. Od rodinných příslušníků a známých
 - g. Od České správy sociálního zabezpečení
 - h. Odjinud
 - i. Informace nečerpám, o problematiku se nezajímám

- 3) **Chtěl/a byste se dozvědět o problematice zajištění na stáří více informací?**
 - a. Ano
 - b. Ne

- 4) **(Pokud ot. 3=b) Z jakých důvodů se nechcete dozvědět něco více o problematice zajištění na stáří?** Možnost více odpovědí.
 - a. Jsem dostatečně informován/a
 - b. Můj důchodový věk je ještě daleko
 - c. Důchodu se nedožiji
 - d. Problematika je mi zcela cizí
 - e. Jiný důvod

- 5) **Zajímal/a jste se někdy o výši svého budoucího starobního důchodu?**
 - a. Ano
 - b. Ne

- 6) **(Pokud 5=a) Které z následujících možností jste již někdy využil/a pro zjištění výše svého starobního důchodu?** Možnost více odpovědí
 - a. Navštívil/a jsem Českou správu sociálního zabezpečení
 - b. Pro výpočet jsem použil/a důchodovou kalkulačku na internetu
 - c. Informoval/a jsem se jiným způsobem

- 7) **Nyní Vám položíme několik otázek o důchodové reformě. Zajímáte se o problematiku důchodové reformy?**
 - a. Ano
 - b. Ne

- 8) (Pokud ot. 7=a) Odkud čerpáte informace o důchodové reformě?** Možnost více odpovědí.
- Z televize
 - Z denního tisku a časopisů
 - Z rozhlasu
 - Z internetu
 - Od finančního poradce
 - Od rodinných příslušníků a známých
 - Od České správy sociálního zabezpečení
 - Od Ministerstva práce a sociálních věcí
 - Odjinud
- 9) (Pokud ot. 7= b) Z jakých důvodů se nezajímáte o důchodovou reformu?** Možnost více odpovědí
- Můj důchodový věk je ještě daleko
 - Než půjdu do důchodu, bude důchodová politika odlišná
 - Problematika je mi zcela cizí
 - Jiný důvod
- 10) Mělo by podle Vašeho názoru dojít ke změně důchodového systému?**
- Rozhodně ano
 - Spíše ano
 - Spíše ne
 - Rozhodně ne
 - Nevím
- 11) Co si myslíte o zavedení druhého pilíře do důchodového systému?**
- Druhý pilíř byl dobře nastavený
 - Druhý pilíř byl dobře nastavený, ale měl být povinný
 - Měl mít jinou podobu, jako např. povinné zaměstnavatelské pojištění
 - Druhý pilíř neměl být zaveden do našeho systému
 - Jiný názor, uveďte prosím jaký
 - Nevím, nedokážu posoudit
- 12) Odkládáte část svých volných finančních prostředků za účelem jejich budoucí spotřeby?**
- Ano
 - Ne
- 13) (Pokud 12=a) Které z níže uvedených finančních produktů nebo způsobů využíváte k ukládání a případnému zhodnocení svých úspor?** Možnost více odpovědí.
- Běžný účet
 - Stavební spoření
 - Penzijní spoření (odpověď zvolte, i když si sám/sama nepřispíváte, ale příspěvek hradí pouze Váš zaměstnavatel)
 - Životní pojištění
 - Podílové fondy
 - Akcie nebo cenné papíry
 - Nákup nemovitosti
 - Ukládání peněz doma (do obálek, do šuplíku apod.)

i. Jiný způsob

14) (Pokud 12=a) Jakou část finančních prostředků spořených/investovaných předpokládáte, že použijete na financování zajištění na stáří (v penzi)?

- a. Méně než 20 %
- b. 21 - 40 %
- c. 41 – 60 %
- d. 61 – 80 %
- e. 81 - 100%

15) Z jakých zdrojů by podle Vás měly být financovány starobní důchody? Prosíme, pokuste se odhadnout procento, součet musí být 100 %.

a.	Základní důchod od státu	%
b.	Doplňkové penzijní spoření (třetí pilíř)	%
c.	Příspěvky zaměstnavatele	%
d.	Vlastní úspory, životní pojistky	%
e.	Příspěvky rodiny, dětí	%
f.	Jiné zdroje	%

16) (Pokud podnikatel / živnostník) V jaké výši jako podnikatel / živnostník odvádíte zálohy na sociální pojištění?

- a. V minimální výši 1 972 Kč
- b. V minimální výši, můj vyměřovací základ je vyšší
- c. Dobrovolně odvádím více, než mi udává zákon, ale ne více než 2 000 Kč
- d. Dobrovolně odvádím více, než mi udává zákon o více než 2 000 Kč

17) (Pokud 16=a) Prosíme, uveďte, na jak vysoký státní starobní důchod budete mít nárok?

- a. Uveďte přibližnou částku
- b. Nevím (Před zaškrtnutím možnosti nevím, se prosím zamyslete nad částkou a zkuste ji alespoň odhadnout.)

18) (Pokud ot. 16≠a) Prosíme, uveďte, na jak vysoký státní starobní důchod podle Vás budou mít nárok OSVČ odvádějící zálohy na sociální politiku ve výši 1 972 Kč, což je minimální částka, kterou mohou OSVČ odvádět.

- a. Kč
- b. Nevím

19) Myslíte si, že je spravedlivé, že živnostníci a podnikatelé odvádí méně na sociální politiku, než zaměstnanci?

- a. Rozhodně ano
- b. Spíše ano
- c. Spíše ne
- d. Rozhodně ne

20) Máte dostatek informací o penzijním spoření?

- a. Rozhodně ano
- b. Spíše ano
- c. Spíše ne
- d. Rozhodně ne

- 21) (Pokud 13=c) Přispívá Vám Váš zaměstnavatel na Vaše penzijní spoření?
- Ano
 - Ne
- 22) (Pokud 21=b) Chtěl/a byste, aby Vám zaměstnavatel přispíval na Vaše penzijní spoření?
- Ano
 - Ne
 - Nevím
- 23) (Pokud 13=c) Jakou částku si měsíčně spoříte v penzijním spoření? Pokud Vám na penzijní spoření přispívá zaměstnavatel, uveďte pouze částku, kterou si spoříte Vy sám/sama.
- Sám si nespořím, spoří mi jen zaměstnavatel
 - Méně než 300 Kč
 - 300 Kč
 - 500 Kč
 - 1 000 Kč
 - 2 000 Kč
 - Jiná částka, prosíme, upřesněte.....
- 24) (Pokud 13=c) Prosíme, uveďte, kolik si myslíte, že je ročně nutné minimálně naspořit do doplňkového penzijního spoření (třetí pilíř), abyste měl/a nárok na daňový odpočet v ročním zúčtování daně?
-Kč ročně
 - Nevím
- 25) (Pokud 12=c) Uplatňujete daňové odpočty penzijního spoření v ročním zúčtování daně?
- Ano
 - Ne
- 26) Myslíte si, že se Vám osobně změní životní úroveň při vstupu do starobního důchodu?
- Rozhodně ano
 - Spíše ano
 - Spíše ne
 - Rozhodně ne
 - Nevím
- 27) Víte, kolik byste si měl/a spořit, aby se Vám v důchodu nezměnila životní úroveň?
- Ano
 - Ne
- 28) Prosíme, uveďte, kolik byste měl/a mít naspořeno, aby Vám mohla být vyplácena ke starobnímu důchodu měsíční penze 4 000 Kč po dobu 15 let. Pokud nevíte, zkuste alespoň odhadnout danou částku.
-Kč
 - Nevím

Děkuji Vám za vyplnění dotazníku.